Riikl... Raamatuk...

JÄRVA TEATAJA

NR. 44. NELJAPÄEVAL, 13. APRILLIL 1944. A. 4. AASTAKAIK. ÜKSIKNUMBER 5 PENNI

Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval. Tellimishind: kodumaale Rmk. 0.60 ja välismaale Rmk. 1.— kuus. Aadressi muutmine 20 pn. Kehtivad kuulutuste hinnakirjad: O — nr. 1 ja R — nr. 1. Paide Trükikoja trükk. • Toimetus ja talitus: Paide, Turg 10, tel. 30. Toimetuse kõnetunnid tööpäevadel kl. 8—12. Talitus avatud tööpäevadel kella 8—17.30, laupäeval kl. 8—13. Peatoimetaja Johannes Kaup. Väljaandja: Kirjastus Eesti Ajaleht

Idarinde paljudes lõikudes purustati bolshevike metsikud rünnakud

Narva lahe kohal tulistati alla 4 nõukogude pommilennukit. Kertshi linn evakueeriti. Uputati vaenlase kauba- ja sõjalaevu

Führeri peakorterist, 12. aprillil. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Krimmi põhjarindel taandusid saksa ja rumeenia väed raskete võitluste järele lõuna pool asuvatele uutele positsioonidele. Hävitati suur hulk vaenlase tanke. Seoses ka Kertši poolsaarel alustatud taandumisliikumisega evakueeriti Kertshi linn ja sadam kõigi sõjaliselt tähtsate seadmete hävitamise järele. On käimas rasked võitlused tugevasti pealesuruvate bolshevikkudega.

Ovidiopoli juures ida pool Dnjestri suuet tõrjusid meie väed tagasi ägedad vaenlase rünnakud, hävitades nõukogude ettenähtud jõude. Seejuures hävitati 20 vaenlase tanki. Dnjestri alamjooksul, kagu pool Orheid ja kirde pool Jassõt nurjusid tankidest toetatud nõukogude läbimurrukatsed. Kirde pool Jassõt tõrjusid kiired saksa üksused vaenlase tagasi, vallutades ühe tähtsa kõrgustikupositsiooni. Hävitati hulk äralõigatud vaenlase võitlusüksusi.

Stanislavi ja senini endiselt visalt kaitstud Tarnopoli vahel vallutastd saksa ja ungari väed vaenlase visale vastupanule vaatamata uuesti rea asulaid tagasi. Viimaste päevade võitlustes paistis siin eriti silma „Tiigrite" üksus 506 hauptmann Lange juhtimisel.

Koveli võitluspiirkonnas purustasid meie väed nõukogude vägedegrupi.

Kagu pool Ostrovit tõrjuti osalt vasturünnakutega tagasi bolshevikkude uute kohaletoodud vägedega teostatud ja tugevatest lahingulennukitüüksustest toetatud rünnakud. Viimastel päevadel paistis siin eriti silma 25. õhuväekütirügemendi 1. pataljon hauptmann Gehrkeni juhtimisel.

Sõjalaevastiku valvelaevad tulistasid Narva lahe kohal alla 4 nõukogude pommilennukit.

Itaalia lõunarindel lasti eile taas meie löögiüksuste poolt hulk vastase toetuspunkte ja punkreid koos nende meeskondadega õhku.

Nettuno ruumis tekitasid meie kaugelaskekahurid vastase materjalilaagrites tugevaid plahvatusi ja kestvaid tulikahjusid.

Saksa võitlus- ja torpeedolennukid teostasid möödunud ööl rünnaku briti-põhja-ameerika järelveo vastu Vahemeres. Nad hävitasid seejuures Alžeeria merepiirkonnas ühest konvoist tugevale vaenlase vastupanule vaatamata 2 hävitajat ja vigastasid 6 transportlaeva kokku 42.000 brt. pommi- ja torpeedotabamustega nõnda raskesti, et tuleb arvestada ühe osa nende laevade uppumisega.

Eile kandsid põhja-ameerika pommitajad rünnakuli Kesk- ja Ida-Saksamaale taas raskeid kaotusi. Ägedais õhuvõitlusis ja õhutõrjekahurite poolt tulistati alla 129 vaenlase lennukit, nende hulgas 105-neljamootorilist pommilennukit. Mitmes rünnatud asulas, eriti Stettini linna piirkonnas, tekkis kahjusid ja kaotusi elanikkonnas.

Suletud pilvekatte varjus teostasid briti pommilennukid möödunud ööl terrorirünnaku Aacheni linnale. Linna piirkonnas tekkis kahjusid, elanikkonnal oli kaotusi. Hoolimata raskeist tõrjetingimusist hävitati selle rünnaku juures ja okupeeritud läänealade kohal 22 vaenlase lennukit. Üksikud briti lennukid heitsid peale selle pomme Hannoveri ruumi.

Kiired saksa võitlaslennukid ründasid viimasel ööl hea eduga eesmärke Ida-Inglismaal.

Ühe saksa konvoi julgestussõidukid tõid Loire suudmes alla 4 briti jahipommitajat.

Meie allveelaevad uputasid 5 laeva mahuga 37.000 brt ning 2 hävitajat ja ühe miiniotsija.

Hävitati 58 tanki

Üks baieri jalaväediviis lõi tagasi 8 nõukogude diviisi rünnakud

Kolmel üksteisele järgneval päeval ründasid nõukogud vähimalt 8 laskurdiviisiga ja lahingulennukite ja tankide keskendatud toetusel ühe baieri jalaväediviisi lõiku Peipsi järvest lõunapool. Raskeis võitlusis ühe tähtsa raudteelilini pärast hävitati selles ajavahemikus 58 nõukogude tanki. Kuigi nõukogud ründasid arvuliselt üleolevate jalaväe ja soomusjõududega, ei õnnestunud neil oma eesmärki saavutada. Suurte veriste kaotustega lõödi nõukogud ülembaierlaste ja nende kamraadide poolt kõigist saksa maakondadest ikka jälle tagasi.

Seejuures paistsid loendamatud grenaderid ja soomusväelased välja vaprate üksikvõitlejatena.

Sõõstpommituslennukite korduvad rünnakud lõid puruks nõukogude vägede koondamisi ja tulepositsioone.

Narva rindel hävitati sissepiiratud vaenlase jõud

Lõunarindel Saksa, Rumeenia ja Ungari vägede edukad vasturünnakud. Tänavalahingud Tarnopolis. Odessa jäeti maha. Terrorilennukite rasked kaotused

Kokkuvõtteid pühadeaegseist sõjajõudude ülemjuhatuse teateist

Führeri peakorterist, 8. aprillil. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Krimmis nurjusid enamlaste kohalikud rünnakud Sivaši sillapeas ja Perekopi maakitsusel. Viimase aja tõrjevõitlusis korduvalt silma paistnud Rumeenia jalaväediviis 38 paiskas sissemurdnud vaenlase otsekohe vasturünnakuga pärast raskeid võitlusi tagasi.

Põhja pool Odessat on käimas rasked võitlused ründavate enamlastega. Ida pool Dnestri alamjooksu, samuti Dnestri ja Pruti vahel tõrjusid Saksa ja Rumeenia väed Nõukogude rünnakud ning purustasid omapoolsete vastulöökidega mitu vaenlase jõududegruppi.

Tugevad võitluseskaadrid sooritasid möödunud ööl raske rünnaku vaenlase järelveokeskusele Kiievile. Eesmärkides nähti tugevaid plahvatusi ja laialdasi tulikahjusid.

Kagu pool Ostrovi ja lõuna pool Pihkvat alustasid enamlased uuesti mitme laskurdiviisiga ning paljude tankide ja tugevate lahingulennukite üksustega oma läbimurrukatseid. Need varisesid raskeis võitlusis kokku. Hävitati 62 tanki. Väikeste kohalike sissemurdude likvideerimine jätkub.

Narva rindel tegi meie vägede rünnak vaenlase visale vastupanule vaatamata häid edusamme.

Führeri peakorterist, 9. aprillil. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Krimmis ründasid enamlased eile laial rindel Sivaši sillapeas ja Perekopi juures. Saksa ja Rumeenia väed ajasid nurja kõik vaenlase läbimurrukatsed ja hävitasid rea tanke. Sissemurdnud vaenlase jõud paisati vasturünnakuga tagasi.

Loode pool Odessat kestavad rasked võitlused.

Idapoolsees Bukoviinas seisavad Rumeenia julgestusväed võitluses aeglaselt edasiliugiva vaenlasega.

Kamenets-Podolski ruumis ajas üks maaväe ja relva-SS üksusist koosnev tugevam Saksa jõududegrupp soomusväekindral Hube juhatusel 14 päeva kestnud võitlusis arvult kangelt ülekaaluka vaenlase vastu nurja nenge sissepiiramiskatse. Pärast vihast heitlust murti visa vastupanu osutavaist vaenlase üksusist läbi ning taastati ühendus lõunest appitõttavata maaväe ja relva-SS väeosadega. Meie soomus- ja jalaväeüksused pidasid idast, põhjast ja lõunast ikka jälle ründavate enamlastega vihast järelväe- ja tõrjevõitlust. Suurte veriste kaotuste juures kaotas vaenlane neis võitlusis 352 tanki ja rünnaksuurtükki, 190 suurtükki ning rohkesti igat liiki sõjamaterjali.

Vaatamata ebasoodsale ilmastikule tootasid õhujõud ennastsalgavas panuses võitlus- ja transportüksustega kindralkolonel Desslochi juhatusel võitlusi maapinnal. Seega aitasid nad kaasa operatsioonide õnnestumisele.

Stanislavi ja Tarnopoli vahel paiskasid Saksa ja Ungari väed enamlased kaugemale itta tagasi ja vallutasid tagasi mitu asulat. Lõuna ja põhja pool Brodõt viisid meie rünnakud väiksemate rindelõikade sulgemisele.

Viimasel ööl ründasid tugevad Saksa võitluslennukite üksused suurte tulemustega Fastovi rauteejaama.

Kagu pool Ostrovi ja lõuna pool Pihkvat oli ka eile tagajärjeta ründavail enamlasel raskeimaid kaotusi.

Narva rindel viisid meie rünnakud end visalt kaitseva vaenlase vastu ühe eelmistest päevadest pärit sissemurrukoha likvideerimisele. Sealjuures piirati sisse ja hävitati tugevamad enamlaste jõud.

Führeri peakorterist, 10. aprillil. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Sivaši dessandisillapeas ja Perekopi maakitsuses kasvas vaenlase rünnakute hoog. Rasked võitlused üksikutes lõikudes sissemurdnud vastasega on käimas.

Odessa ruumis seisavad meie väed raskes tõrjevõitluses. Linn ise jäeti maha pärast nädalaid ettevalmistatud kõigi sõjaliste tähtsusega seadmete purustamist ning kõigi laevade, sõidukite ja muu sõjamaterjali äraviimise lõpetamist ettenähtud liikumiste raames.

Mõlemal pool Orheid nurjusid enamlaste rünnakud. Üks sissemurd likvideeriti vasturünnakuga.

Idapoolses Bukoviinas osutasid Saksa—Rumeenia väed laial rindel vaenlase pealetungidele tulemusrikast vastupanu.

Tarnopoli kaitsjad seisavad raskes tõrjevõituses linna tunginud vaenlasega. On käimas vihased tänavavõitlused.

Saksa raskevõitluslennukite üksused ründasid möödunud ööl uuesti Korosteni raudteejaama vaadeldud tulemustega.

Dnepri ja Tšauseõ vahel vallutati tagasi mitu viimaseis suurvõitlusis kadumaläinud positsioonilõiku, saadi saaki ja võeti vange. Vaenlase vasturünnakud varisesid koondatud suurtükitules kokku.

Kagu pool Ostrovi jatkasid enamlased asjata oma läbimurrukatseid uute võitlussepaisatud jõududega. Lõuna pool Pihkvat katkestas vaenlane suurte kaotuste tõttu oma rünnakud.

Narva rindel hävitati vihaseis lähivõitlusis sissepiiratud enamlaste riismed.

Itaalias möödus päev liima eriliste sündmusteta.

USA pommitusüksused lendasid eile Põhja- ja Ida-Saksamaale ning heitsid mõnesse kohta, eriti Poseni linna-alale, lõhke- ja süütepomme. Meie õhukaitsejõud hävitasid neil rünnakuil ning möödunud ööl Briti lennukite lendudel Läänemere ruumi ja okupeeritud lääne-aladele 71 lennukit, neist 62 neljamootorilist pommituslennukit.

Vaenlase häirimislennukite rünnakud suunduside Lääne- ja Edela-Saksamaale.

Sõjalaevastiku julgestussõidukid uputasid Põhja-Norra vetes ühe Nõukogude kiirpaadi.

Uputati 202 vaenlase kaubalaeva

Berliin. DNB. DNB sõjaline korrespondent Martin Hallensleben käsitleb allveelaevade viimast edu Anglo-Ameerika konvoide vastu ja kinnitas seliega seoses, et 1944. a. esimesel veerandaastal Saksa sõjamerevägi ja õhuvägi on täielikult või osaliselt välja löiltanud üldse 202 vaenlase kaubalaeva kokku 1.103.185 brt. suuruses. Ta kirjutab, et see edu ei ole kindlasti suur, arvestades uputamiste arvu, mida mõlemad Saksa sõjaväeosad veel möödunud aastal saavutasid. Ta rõhutab aga panust, millega eriti Saksa allveelaevad praegu seisavad väljas maailmameredel vaenlase vastas ja arvestades inglaste ja ameeriklaste üha vähenevat laevaruumi. Üle ühe miljoni brt. suurune arv annab seejuures parima tõendi konstantseks jäänud ohtude raskusest, mis vastase poolt ähvardavad ülemere järelveoühendusi. Samal ajal näitab see arv aga ka, milliseks jõuks moderniseeritud ja tugevasti väljaehitusel olevad Saksa allveepaatide flotillid on võimelised, kui nad kord täielikult rakendatakse. Selles arvus sisaldub totaalsete koheste uputamiste nõol 86 täislaaditud vaenlase laeva 478.185 brt. suuruses. Mõjuv on, et Inglismaa ja USA on 1944.a. jaanuarikuust kuni märtsini, nii siis sama ajavahemiku kestel, kaotanud 65 kiireimat hävitajat ja saatekorvetti. See tähendab, et mõlemad riigid viimase seitsme kuu kestel kaotasid üksi 118 ülimalt moodsat hävitajat ja et üldse iga 48 tunni jooksul üks julgestuslaev läks merepõhja. See näitab Saksa meresõjapidamise uut meetodit, mis ilmselt praegu sihib seilele, et arvuliselt väikeste jõududega kontsentreeruda vaenlase konvoijulgestuse nõrkusele. Sellest tõsiasjast saab teha huvitavaid otsuseid, arvestades Saksa mereoperatsioonide kavu.

Surmaotsus mobilisatsioonist kõrvalehoidjale

Eesti sõjaerikohus Tallinnas mõistis Stephan Laasi mobilisatsioonist sihiliku kõrvalehoidmise eest surma.

USA surve Türgile

Stokholmist, 10. 4. (DNB). Ametlikkudes Washingtoni ringkondades kinnitatakse teateid, mille järele on lõpetatud laevalaadungite saatmine Türgile laenu- ja rendiseaduse alusel.

B. Meretile ja F. Triefeldtile Saksa sõjateenete ristid

Juhi tunnustus eesti omakaitselastele

Hiljuti annetati Juhi poolt reale Narva omakaitse liikmetele sõjateenete riste tunnustusena 1941—42 a. ülesnäidatud sõjalis-te teenete ja vahvuse eest.

Aumärkide saajate hulgas olid ka praegune Narva linnapea asetäitja ins. F. Triefeldt ja Rahvakasvatuse Peavalitsuse juhataja B. Meret, kelledele 2. klassi sõjateenete *ristid* mõõkadega üle anti Tallinnas.

Kravtshenko kuulutati „väejooksikuks"

Madridist, 10. 4. (DNB). Washingtoni Nõukogude saatkonna hulka kuuluv kapten Kravtšenko on oma tähelepanuäratanud paljastuste järele Stalini tõeliste kavatsuste kohta kuulutatud Washingtoni Nõukogude saadiku poolt „väejooksikuks" USA ametivõimud seletasid, kapten Kravtšenko võivat esialgu kasutada USA kaitset, vähemalt niikaua, kuni on maksev tema pass ja diplomaatilik viisa.

Dr. Goebbels Berliini linnapresidendiks

Berliin, 7. 4. (DNB) Führer tegi Berliini gauleiterile, riigiminister dr. Goebbelsile ülesandeks võtta enda kätte riigipealinna administratsioon, et Berliini jõude koondada eriti sõja eesmärkideks.

Riigiminister dr. Goebbels, kelle funktsioone niihästi partei reichsleiterina ja gauleiterina kui ka riigiministrina see nimetamine ei puuduta, kannab uute ülesannete täitjana nimetust „linnapresident". Tema isiklike direktiivide ja näpunäidete järgi juhib ülemlinnapea riigipealinna omavalitsust ja asepresident, kellele lähevad üle senise linnapresidendi ülesanded, Berliini riiklikku haldust, vastavalt riigipealinna põhi- ning halduseeadustele. Riigipealinna seisund tema suhetes kõrgemate riigi- ja Preisi ametiasutustega jääb endiseks.

Prantsusmaad puhastatakse kommunistidest

Vichyst, 11. 4. (DNB) Viimasel ajal avastati Lõuna-Prantsusmaal mõned kommunistlikud salaorganisatsioonid ja arreteeriti kokku 241 inimest. Vangistatute hulgas on 90 poolakat, kes tegutsesid terroristidena, sooritades ka hulga mõrvu.

Kuklalask -- igal juhul

Nõukogude Liit teeb tohutuid pingutusi Euroopasse sissemurdmiseks. Kahe aastakümne kestel hermeetiliselt muust maailmast eraldatult ta valmistas end ette sellele lõppvõitlusele, mille eesmärgiks lauldi päris avalikult selle koletusliku režiimi võitlushümnis „Internatsionaalis". Seda viisi püüti igasuguste utopistlike propagandaunelmate abil ümisema panna ka kõigi kultuurmaade inimmasse ja enamliku revolutsiooni eeskujul ka neid ergutada taolisele ühiskonna elumullistusele.

See taetlus ei saavutanud aga iialgi ega kuski seesugust vaimustust ja hoogu, nagu see oli võimalik ainult tsaristliku Venemaa kokkuvarisemisel ja sealse kirju rahvastepere kongkomeraadis. Selle loiduse põhjuseks oli muude rahvaste palju kõrgem kultuuriline tase, nende hoopis teissugused eluideaalid ja hoopis teissugune arusaamine inimühiskonna arenguvormidest ja -viisidest. Lääne-Euroopa ja muu kultuurmaailma rahvamasside ühiskondlik arenguaste oli hoopis kõrgem ja kui ka vähem teadlikke rahvakihte oleks võinud nakatada puht meeleoluline revolutsioonivaim, siis valvsam ja arusaavam rahvatuum säilitas tasakaalu ja oskas elu edasi viia, oma parimate, tihti sugugi mitte vähem revolutsiooniliste, aga ikkagi oma vankumatute kultuuriliste arusaamade vaimus. Mõistmatuks ja vastuvõtmatuks kultuurmaailma inimväärtuse tundele jäi aga alati Nõukogude Liidu hoolimatu ja verine ühiskonnaelu vormimise meetod.

Vastavalt sellele vastuseisule muu kultuurmaailma poolt kohandas ka kommunistlik enamlus oma taktikat, kuni ta uue maailmasõja puhkemisele lõõtsumisel läks üle avalikule pealetungile. Vastavalt oma meetoditele maha murdma vana ja asemele seadma uut — hoolimata sellest, mida arvasid temale ohvriks langevad rahvad ja inimesed.

Esimesed, kes nägid enamlust palgest palgesse ja said tunda tema poolt taotletavat uut maailmakorda — olime meie, eestlased, ja meie saatuskaaslased naaberrahvad. Kuid saatus oli helde meile ja vastutasuks meie kindlameelsusele ja vastupanujõule vägivaldsetele maailmaparandajatele õnnestus meil vabaneda enamluse lõmastavast vägistusest ja pääseda tagasi euroopaliku kultuuripiirkonda.

Käimasoleva maailmasõja paratamatu käik ja areng on viinud aga siiski Euroopa rahvad veel kord silmapilguni, kus nad peavad lõplikult tõendama oma meelsust ja kuuluvust. Tingituna sõja üldisest plaanist ja strateegiast on N. Liit lähenenud veel kord meie mandri idapiirile ja künnisele. Sel ajaloolisel hetkel peavad nüüd kõik nii lähemad kui kaugemad rahvad otsustama, kas nad tahavad alistuda enamlusele või kaitsta ja säilitada oma euroopaliku kultuuri pärimusi.

Selle valiku ees seisavad esmajoones Ida-Euroopa rahvad, kes seisavad vahenditult idarinde taga. Siin arenevad sündmused on aga õpetlikuks ja hoiatavaks näiteks ka kõigile rahvastele. Rahvaste suhtes, kes on kogenud enamlust omaenda turjal, nagu seda oleme meie ja meie naabrid nii lõunas kui ka põhjas, ei tule see valik enam üldse kaalumisele — nende valik on tehtud! Selle üheks tõenduseks on idarinde püsimine just nende rahvaste etnograafilistel piiridel, mille hoidmiseks ja kaitsmiseks nad on ühinenud vabatahtlikult omapoolse sõjapanusega. Teistele on aga meie kogemused ja viimased sündmused enamlaste edasitungist puudutatud rindeosades eriti mõjuvaiks hoiatusiks.

Üheks niisuguseks hoiatuseks ja õpetuseks on muuseas ka poolakate äsjased kogemused, kellede piiridesse on sisse tunginud N. Liidu väed. Poola-Nõukogude Liidu suhted on olnud viimasel ajal üldse näitlikuks mõõdupuuks, kuidas enamlus mõtleb kujundada oma suhteid teiste Euroopa rahvastega. Pärast Katõni massbaudade avastamist see viis suhete katkemiseni Poola pagulasvalitsuse ja N. Liidu vahel, milliseid ei ole suudetud seni kuidagiviisi normaliseerida. Ja ei ole seda ka Nõukogude Liit omalt poolt kuidagi edendanud, nagu ka Poola pagulased ei ole selleks suutnud leida sobivaid aluseid. Nõukogude armee lähenemine poola aladele ja nende sissetung tekitas aga kahtlemata uue olukorra, mis nõudis ka vastavaid järeldusi. Poola pagulasvalitsuse poolt leidis see teostamist otsuse näol, mille järgi kindralkubermangus tegutsevatele poolakatele tehti ülesandeks astuda ühendusse nõukogudega, et nendega üheskoos alustada võitlust sakslaste vastu.

Nüüd on saabunud ka testeid selle otsuse esimestest järeldustest. Nagu briti teadeteagentuur Reuter Poola pagulasvalitsuse ametlikest ringkonnist teatab, on neile saabunud teated, millede järgi need kontakti astumised punaarmeega on lõppenud poolakatele väga kurvalt. Vähimalt kahel juhul, mis seni on teatavaks saanud, on need poolakate esindajad, kes astusid ühendusse punaarmeega, antud lihtsalt GPU kohtu alla ja maha lastud. Kuklalasud, nagu neid enamlased nii põhjalikult harjutasid juba ligemale nelja aasta eest poola ohvitseride kallal Katõni metsas. Londoni lehe „Observeri" teatel on Londoni pagulasvalitsus oma poolehoidjatele Poolas teinud nüüd küll korralduse loobuda ühendusse astumisest nõukogudega ja seda mõista kui Poola-Nõukogude Liidu koostöö nurjumist endise Poola aladel. Anglo-ameerika propaganda poolt püütavat küll muljet tekitada, nagu ei oleks niisugust korraldust veel tehtud, kuid igal juhul tõendavad need teated siiski asja tuuma — ja see on, et Nõukogude Liit ei taha lasta kedagi segada oma plaanide teostamisse. Nõukogude Liit on küll igat koostööd teiste rahvastega valmis kasutama oma huvides, aga ainult seni kaua, kuni see püsib ainult paberil ja sõnades, kui aga kätte jõuab silmapilk, kus need paberid ja sõnad peavad leidma teostamist, siis tõlgendab Nõukogude Liit kõiki neid lubadusi oma arusaamise, oma huvide ja eesmärkide kohaselt ja kõigile, kes sellele vastupanu julgevad avaldada, langeb osaks osav kuklalask. Selles mõttes on ka see uusim näide nõukogude meetoditest veelkordseks meeldetuletuseks ja hoiatuseks kõigile neile, kes veel seniseist kogemusist pole suutnud mõista Nõukogude Liidu meetodeid ja eesmärke.

T—m.

Saksa-Rumeenia vägede edukas löök Bukoviinas

Ostrovi juures löödi enamlaste tormijooksud tagasi. Rhodose saarel hävitati inglise dessant

Führeri peakorterist, 11. aprillil. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Krimmi põhjarindel kestavad rasked võitlused ülekaalukate vaenlase jalaväe- ja soomusüksustega.

Edela ja lääne pool Odessat tõmbusid meie väed tagasi ettenähtud liinini. Kirde pool Tiraspoli riivistati üks vaenlase sissemurd, lääne pool Orheid suruti üks viimaste võitluspäevade sissemurrukoht koomale.

Bukoviina idaosas murdsid saksa soomusüksused tugeva nõukogude vastupanu, haarasid vaenlase rünnaküksusi tiivalt ja tekitasid neile koos rumeenia vägedega raskeid kaotusi. Ruumis lõuna pool Stanislavi vallutasid saksa soomusgrenaderid koos ungari mäestikuküttidega tagasi ajutiseit kadumaläinud Delatyni linna.

Tshernovitsi ja Brodõ vahel jätkati maastiku puhastamist laialipillatud vaenlase jõududest, kes end visalt kaitsevad.

Tarnopoli vapper meeskond pidas endiselt vastu tugevatele vaenlase rünnakutele.

Kagu pool Ostrovit uuendasid bolshevikkud uute jõudude kohaletoimetamise järele tulutuid rünnakuid meie positsioonide vastu. Ühe kohaliku sissemurru puhastamine on veel käimas.

Lõuna pool Pihkvat ei rünnanud nõukogud ka eile.

31. märtsist saadik ajasid siin saksa väed kahurväekindral Lochi ülemjuhatusel ja kindral-leitnant Matzky juhtimisel nurja kõik kaugelt ülekaalukate vaenlase jalaväe- ja soomusüksuste läbimurrukatsed, tekitades vaenlasele kõrgeid inim- ja materjalikaotusi. Muuhulgas hävitati 306 vaenlase tanki ja rünnakkahurit, samuti 121 lennukit. Neis võitlustes paistsid eriti silma Ülem-Sileesia 8. kütidiviis kindral leitnant Volckamer von Kirchensittenbachi juhtimisel, samuti ka rünnakkahuriteüksused major Ernst Schmidti juhtimisel.

11. aprilli tõrjelahingus saavutatud edus oli õhujõududel lennuväekindral Pflugbeili juhtimisel eriline osa. Eriti paistsid silma lennuväeüksused kolonel Kühli ja õhutõrjerügement kolonel-leitnant Bulla juhtimisel.

Itaalia lõunarinde paljudes lõikudes tungisid meie löögiüksused tugevasti väljaehitatud vaenlase positsioonidesse ja hävitasid arvukad vaenlase punkrid ja toetuspunktid koos meeskondadega. Vaenlane omas kõrgeid veriseid kaotusi ja kaotas hulga vange.

Itaalia torpeedolennukid uputasid möödunud ööl Anzio ees vaenlase transportlennuki.

Rhodose läänerannikul maabunud briti väeosa hävitati võitluses viimse meheni.

Vaenlase pommirünnakute tõrjel eesmärkidele vallutatud läänepiirkonnis hävitati 10. aprillil ja möödunud ööl 29 vaenlase lennukit.

Nõrgemate vaenlase üksuste päevase rünnaku järele Loode-Saksa ruumi lendasid briti häirelennukid möödunud ööl Lääne- ja Kesk-Saksamaale.

Atentaat Mehhiko presidendile

Genf, 11. 4. (DNB) Reuteri teatel Mehhiko linnast püüdis keegi Mehhiko armee ohvitser mõrvata rahvuspalees president Camachot. Camacho heitles ohvitseriga ja hoidis atentaadi toimepanija käed kinni. Vahepeal võtsid ordonnantsid kallaletungijat revolvri ära.

Nagu täiendavalt teatatakse, ütleb Reuter edasi, tulistas ohvitser presidenti lähimast kaugusest, kuid ei tabanud teda.

22 uut sõdurilaulu

Tallinnast, 12. 4. Nagu nüüd selgus, on saabunud helioojailt sõdurilaulude teks tidele 150 viisi. Žürii valis välja kogusummas 22 laulu, neist 7 viisi on loodud väljaspool võistlust võetud tekstidele. Uutest sõdurilauludest 16 on rivilaulud, 6 jõudelaulud. Andmed viiside ja väljaspoolt võistlust võetud sõnade autorite kohta avaldatakse kõige lähemal ajal.

Herbert Backe riigiministriks

Berliin, 6. 4. (DNB) Führer nimetas toitlus- ja põllumajandusministeeriumi riigisekretäri Herbert Backe riigiministriks. Riigiminister Backe ülesandeks jääb edasi toitlus- ja põllumajanduse riigi- ja Preisi ministri ning riigi põllumeestejuhi asjade juhtimine.

Badoglio peab tunnustama Titot

Genfist, 11. 4. (DNB). Exchange agentuuri teatel Londonist on Badoglio ja bandiitidepealiku Tito vahel sõlmitud kokkulepe, mis „Daily Telegraphi" teatel näeb ette vastastikuse tunnustamise kui ka Badogliot pooldavate väeosade allutamise Balkanil Tito ülemjuhatusele.

Selle alaudava kokkuleppega lõikab Badoglio tänuvilja selle eest, et ta heitis end Moskva käppade vahele. Pakt bolshevistliku bandiitidepealikuga tähistab küllaltki selgelt reeturi libedat teed.

VAREMETE JUTT

Kaks linna on meil enam vähem varemeis, Tallinn ja Tartu. Vaenlane on tahtnud meeleldi tabada eestlaste pead ja südant. See peab halvama elutahet, töö indu ja tooma rahutust ning hirmu inimeste kodudesse.

On igavana tõde, proovitud ja karastatud sõdade ning kõigis teistes kannatustes, et selline löök mõjub vaid hetkeks, üsna üürikeseks ajaks. Siis toibub löödu otsekohe, ajab ennast püsti ja küsib, kus on lööja? Teda ei huvita, kuipalju on vastaseid, kui suur on nende jõud, ta tahab vaid teada, kus nad on. Ja ta peab ennast valmis vastulöögiks. Kõik hoobid, mis on määratud meie rahva hävitamiseks ja tapmiseks, ajavad inimesi just kui sunniviisil oma elu ja oma viimase varanatukese kaitsmisele. Teist võimalust ja teist väljapääsuteed ei ole, kui võtta kokku kogu jõud ja kaitse ennast.

Ka ahervarte ja varemete varjus peab ennast kaitsma. Praegune sõjakäik näitab, kuidas sõdurid varemetes löövad oma hiilgavamaid lahinguid. Varemed ei ole niisugused ehitatud, et nad ainult kohutavad ja hirmutavad möödaminejat, et neist hiilitakse kaugelt mööda, kui olnuks tegemist surmaga. Nemad räägivad ka teistsugust julgemat juttu. Nad kutsuvad, nad paluvad, nad sosistavad kõrvu, kui tuul nende katkistes kaltsudes kulub, et tule ja abista meid jälle üles. Andsime sulle kord varju ja oleme jälle inimestele koduks, kui aga saame vundamendi alla ja katuse peale, et vihma ei sajaks põrandale.

Sellele kutsele ei suuda keegi vastu seista. Sest ei ole ilusaimat ja kaunimat tööd, kui äratada tukkujaid, rasskesse unne kukkunuid üles ja ehitada varemeile uus kodu. Selles töös peitubki — igavese nooruse saladus. Ei, see rahvas vanane ega raugastu kunagi, kes relvaga ennast kaitstes, hoiab igal juhul labidat ja kirvest käega ulatuvuse kauguses. Meie ei ole kunagi olnud lõhkujad, vaid meie rõõm on olnud suur, kui nägime oma kätetöö tulemusena kerkivat uut hoonet ja elamut.

Läbi põhjatute teede.
(SS.-sõjakirjas. Bethmanni joonis. Wb.)

Sellises tuleviku unistuses ja ettenägelikkuses püsib ka meie jõud oma kodu ja kodumaa kaitsmisel.

Tallinna ja Tartu varemed ei anna kellelegi rahu, vaid kõnelevad nii selgeid sõnu, et ka kurdid kuulda võivad, on aeg võidelda, et kogu Eesti ei muutuks varemeiks. See on teine osa varemete jutust. Nad hoiatavad ja manitsevad laisku usinusele, väsinuid uuesti tööle hakata. Veel ei ole saabunud õhtu vaikus ja rahu, et võiks heita puhkama. Püsti jäänud ja säilinud korstnad on eriti kanged kõnemehed. „Siin meie nüüd seisame, alasti ja mustaks põlenutena. Kas tahate, et üle kodumaa kasvaks veelgi meie arv. Et kõik vajuks varemesse ja elu muutuks rusude alla ?"

Üks ainus vastus võib olla kõikide suust ja südamest öeldud: „Ei, meie elame ja tahame elada oma elu oma kodus, omal põllul ja oma töökojas."

Nüüd aga ehitab süda, meel ja mõtted uut Tallinnat ja Tartut ning käsi hoiab relva käes. Ja isegi põllule minnes, atra hobuste taha lohistades, ümiseme armsamat eestlaste lauluviisi: „Sind surmani küll tahan, ma kalliks pidada."

Mu silmad sattusid Tallinna tänavail ühele pisiasjale, mis kuidagi valmistas, kui mitte rõõmu, siis vähemalt tegi headmeelt. Ühe tänavanurga maja mahakukkunud palgi külge on jäänud püsima tänava silt. Et inimesed ei eksiks ja asjata ei hakka küsima, kus on see ja see tänav, siis täidab nimelaud oma kohust ka pärast hävingut: muudkui vaata ja loe.

Elus on see kord nii. Kui lahtisilmil käia ja liikuda, kui vaatad üht nähtust või asja tähelepanelikult, siis ta hakkab sulle kohe koolmeistriks ja jagab õpetusi, et nii tuleb elada ja olla: olles ise juba täitsa reast välja löödud, püsib ikka omal kohal ja peab vastu päris lõpuni. Võime üksteisele ainult soovida, et kasvatagu iga löök meid aina tugevamaks ja tuletagu varemed meile igapäev meelde, et meil seisab ees suur, mehine ja ilus ehitustöö. See on kindlasti Jumala tahe, et need, kes kodutud on olnud, peavad koju jõudma. Saanud sihile, armastavad nad kodu veelgi rohkem.

Jaan Lattik.

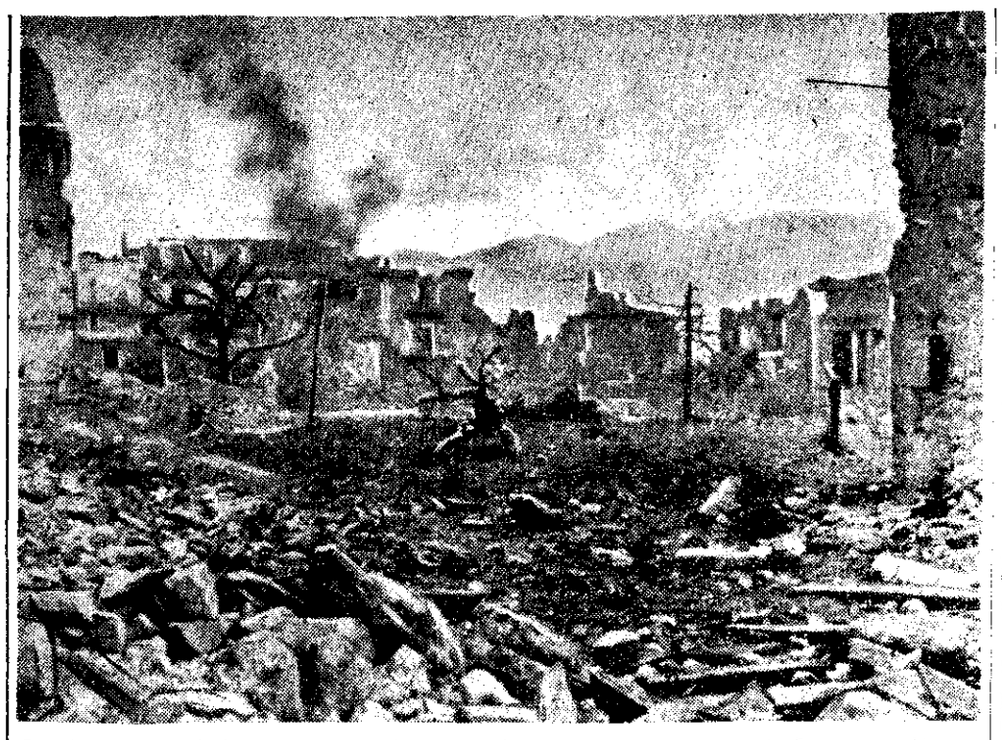

Cassino varemed, kus vaenlasel ei ole suurimale panusele vaatamata õnnestunud murda saksa vastupanu. Kui kahurituli möödub, ilmneb varemete alt taas uus elu, tõrjudes tagasi kõik vaenlase rünnakud. (PK.-sõjakirjas. Luethge Wb.)

Hävitati terrorijõugud

Õine kummitus Peipsi jääl. — Bandiidid mõrvavad ja röövivad

Mitmesajameheline jõuk, kes oli loodud ja väljaõppe saanud just terroriaktide sooritamiseks Eesti pinnal, murdis läbi rannakindlustustest Peipsi järvest lääne pool. Alljärgnev kirjutus kirjeldab jõugu jälitamist ja lõplikku hävitamist ühe Saksa julgestusrügemendi poolt koostöös eesti kompanii ja kohaliku omakaitsega.

Kui öö ja hommiku vahel piimjas hämaruses ähmased kujud üle Peipsi jää hiilisid, avasid vahipostid kaldal tule. Kohe seejärele tõusis valgete valgustuskuulide ere valgus rannatee ja järve vahele, käristades lõhki poolpimeduse kaitsva loori ja joonistades valgele pinnale teravaid kontuure. Siis aga murti ka juba üle rannakindlustuste sisse. Valges moondriietuses bolshevikud otsekui tõusid jää alt, paisudes mõne minutiga tormavaks, tulistavaks, kisavaks massiks.

See mass, kes tulistas sadadest automaatpüstoleist, kes vahipostidele kaldal suunas sõna tõsises mõttes kuulisaju, kes murdis ööst välja otsekui leekiv torm, sööstis võimsas rünnakus üle lühikese ettepoole ulatuva maanina paar kilomeetrit lõuna pool K. kaluriküla. Küll püüdsid vahipostide kuulipildujavalangud pidurdada õist kummitust, küll ulgus alarm talude ja kalurionnide kohal, mõned bolshevikud jäid ka jääle maha, kuid bandiitide mass surus üle rannatee metsa, mis asub 100—200 m Peipsi järvest lääne pool.

See oli mitmepäevase lahingu algus Leningradist väljasaadetud terrorirühmaga. Üks bandiitidevõitluses kogenud Saksa julgestuspataljon paiskus neile vastu. Nendega ühinesid mõned eesti piirkonnakompaniid, samuti jälitamisvõitlustes järve ja autotee vahel soostunud metsades silmapaistnud omakaitselased. See oli jälitamise, piiramise, lõhestamise, osalise hävitamise ja bandiitide riismete lõpliku tagasilöömise algus, kelle ülesandeks oli: mõrv, terror ja sabotaaž Eestis.

Need olid päevad ja ööd, mil peeti halastamatut ajujahti bandiitidele. Päevad ja ööd salakavalat sõda võsas, rasket, heolimatut tulevahetust, päevad ja ööd magamatult, mis nõudsid bandiitide hävitamiseks rakendatud üksuselt viimset jõudu. Teated pataljoni komandopunktis järgnesid üksteisele. Nägudel peegeldus hirm: eesti kalurid olid oma onnidest välja kistud ja küüditatud, üksisõitvail meestel metsas hobused eest ära võetud, üks naine koos oma kaheaastase lapsega tapetud, üksildasi talusid rüüstatud, teisi mõtetult hävitatud ja siis jällegi elanikke võsas tapetud. Veri, häda ja hirm jäi punase joonena bandiitide kannule.

Selleks rüüstamis- ja sabotaažiretkeks kuude viisi ühes erikoolis välja õpetatud, varustatud rikkalikult lõhkeainete, aegsütikute ja muu sarnasega, et teostada terroriakte Eestis, pidid nad tungima üle kogu Eesti ja alustama terrorit tule, mõrva ja hävitusega, sabotaaži, tapmiste ja maa õudse vägistamisega. Bolshevike juhid kasutasid selle jõugu koostamiseks kogenud spetsialiste. Oli neile ju just säärase jõugu rakendamine eriti tähtis ja edutõotav. Nad tõid endaga kaasa tuhandete eestlaste surmaotsuse.

Vaevalt olid nad aga jõudnud üle Peipsi, kui neid hakati taga ajama nagu jäneseid. Lumega kaetud mets võis olla nii läbipaistmatu, nad võisid jälitamise vältimiseks jaguneda väikesteks gruppideks, kuid nende jäljed leiti, nad tabati, võeti vangi või hävitati. Jaht teostus kellavärgi täpsusega, sest diviisil oli kogemusi pikki kuid kestnud bandiitidevastases võitluses, ta oskas järgi ja märke, mida bandiidid jätsid, õigesti lugeda ja seletada, ja nii sulgus üks hävitusring teise järele.

Julguse ja otsustavusega saavutatakse edu. Ainult veidi aega, vahest peotäis päevi, oli selle hämara öötunni, mil jõuk kahe eesti rannaküla vahel üle järve tungis, ja selle momendi vahel, mil ta oli purustatud. Kuid siiski hõlmab just see lühike ajavahemik tohutut jõudu, indu ja ohvrivalmidust.

Ohvitser, julgestuspataljoni komandör K. kalurikülakeses, major E., kes oli juba neli aastat süvendanud oma grupile seda valmisolekut, langes ühe eesti kompanii eesotsas. Ja selle salakavala löögi likvideerimine Eesti tagamaa vastu jääb pataljoni ajalukku seotuna tema surnud komandöri nimega.

Sõjakirjasaatja
Arnim Bledow.

„Enamlaste valed paljastavad nende nõrkust"

Baltimaade õigeusu kiriku võitlushüüd bolshevismi vastu

Riia, 7. 4. (DNB) Leedu ja Vilno metropoliidi, Eesti ja Läti eksarhi, Narva ja Riia peapiskoppide juhtimisel astus Riias kokku Idaalade riigikomissariaadi autonoomne kreeka-katoliku kirik erakorraliseks konverentsiks ja teatas oma seletuses, et ta alustab võitlust Moskva taotluste vastu. Seletuses öeldakse muu hulgas:

„Enamlus tallab inimese kalleimad varad jalge alla — ta vabaduse, ta usu, ta rahvusomapära. Enamlus toob kõik ohvriks maailmarevolutsiooni taotlusele, mis kavatseb kõiki rahvaid muuta kujuta massiks ja alistada kogu inimkonda Juudase sünnitistele. Enamluse piitsa all kannatavad rahvad ei taha praeguses sõjas valada oma verd enamluse võidu heaks. Enamlased on sellest teadlikud ja püüavad oma valeliku propaganda abil rahvastele selgeks teha, et nad seda sõda ei pea maailmarevolutsiooni eest, vaid isamaa ja koguni kiriku eest. See moonutamine tõendab enamlaste nõrkust. Ta tõendab, et nad ise ei ole võimelised jatkama sõda omaenda jõududega ja et kogu nende lootus on suunatud sellele, et enamluse sõda võita mitte-enamlaste jõudude abiga ja siis ka neid jõude puruks tallata."

Eestlaste raugematu võitlusvaim

Sõjateenistuskohustus ja -õigus Eesti ajaloos

Muinasaeg

Põliselt algasukaina oma esiisade maal elades on eeatlased juurdunud sugupõlvi päranduva tööga lahutamatult selle maa — Eesti pinda, mida üksnes nemad raugematult raivates on suutnud teha viljakandvaks. Ja tõustes nagu müür iga välisohu vastu on nad seda sidet maaga oma veregа kinnitanud. Aastatuhandeis!

Vana-ajaloolisist allikaist nähtub, et eestlased olid Läänemere ettevõtlikem ja võitlusjulgeim rahvas. Esimesed kaks sajandit käesoleval aastatuhandel kannavad uhket nime: eesti viikingiaeg. Selle relvatärinast täidetud aja seiklusrohke ja uhke vaim kujundas mehiselt karmiks muinaseestlase vaimsuse ja ellusuhtumise. Sõjateenistus oli muinaseestlaste kohustus ja õigus. Kaitsta oma kodukollet oli mehele kohustusena niisama loomulik elusund nagu harida oma maad.

Muinas-Eesti oli terve elusisuga vabade meeste talupojatühiskond, ja ainult vaba mehe õigus oli kanda mõõka. Aga meie esivanemad ei elanud mitte ainult sõjale, nagu paiknematud rahvad, kelledele kolijatena nende eluruum pole kindlaks kujunenud. Meil on mida kaitsta, aga meil on ka mida harida rahus: meie kümnetuhandeaastane kodu, meie kolmetuhandeaastane põld. Muinas-Eesti ei tunnud elukutselist sõjameest ega ole see ka hiljem eestlasele olnud loomuomane. Talupoeg aga on ikka haaranud vajaduse korral relvad oma kodu kaitseks, et kindlustada oma pere püsi ja vara.

Sõjamehelikkus sellises mõttes, see on eesti rahva põline pärisosa. Muinasajal on Eesti maade (maakondade) malevad ikka jälle ja jälle mehistunud ja murdunud vaenlase väe, kas omal või selle maal. Lõmastavalt löödi Pihkvat a. 1177, võideti vägev Sigtuna kümmekond aastat hiljem, tõrjuti kahesaja aasta jooksul kõik vene vürstide vallutussõjad, hoiti vaos riiakad lõunanaabrid, valitseti Läänemerd Taani väinadeni ja võideldi vapralt Eesti muistses. Vabadusvõitluses viie vägeva välisvõitlusega.

Muinasaeg

Põliselt algasukaina oma esiisade maal elades on eeatlased juurdunud sugupõlvi päranduva tööga lahutamatult selle maa — Eesti pinda, mida üksnes nemad raugematult raivates on suutnud teha viljakandvaks. Ja tõustes nagu müür iga välisohu vastu on nad seda sidet maaga oma veregа kinnitanud. Aastatuhandeis!

Vana-ajaloolisist allikaist nähtub, et eestlased olid Läänemere ettevõtlikem ja võitlusjulgeim rahvas. Esimesed kaks sajandit käesoleval aastatuhandel kannavad uhket nime: eesti viikingiaeg. Selle relvatärinast täidetud aja seiklusrohke ja uhke vaim kujundas mehiselt karmiks muinaseestlase vaimsuse ja ellusuhtumise. Sõjateenistus oli muinaseestlaste kohustus ja õigus. Kaitsta oma kodukollet oli mehele kohustusena niisama loomulik elusund nagu harida oma maad.

Muinas-Eesti oli terve elusisuga vabade meeste talupojatühiskond, ja ainult vaba mehe õigus oli kanda mõõka. Aga meie esivanemad ei elanud mitte ainult sõjale, nagu paiknematud rahvad, kelledele kolijatena nende eluruum pole kindlaks kujunenud. Meil on mida kaitsta, aga meil on ka mida harida rahus: meie kümnetuhandeaastane kodu, meie kolmetuhandeaastane põld. Muinas-Eesti ei tunnud elukutselist sõjameest ega ole see ka hiljem eestlasele olnud loomuomane. Talupoeg aga on ikka haaranud vajaduse korral relvad oma kodu kaitseks, et kindlustada oma pere püsi ja vara.

Sõjamehelikkus sellises mõttes, see on eesti rahva põline pärisosa. Muinasajal on Eesti maade (maakondade) malevad ikka jälle ja jälle mehistunud ja murdunud vaenlase väe, kas omal või selle maal. Lõmastavalt löödi Pihkvat a. 1177, võideti vägev Sigtuna kümmekond aastat hiljem, tõrjuti kahesaja aasta jooksul kõik vene vürstide vallutussõjad, hoiti vaos riiakad lõunanaabrid, valitseti Läänemerd Taani väinadeni ja võideldi vapralt Eesti muistses. Vabadusvõitluses viie vägeva välisvõitlusega.

Keskaeg

Võõra võimu alla minekul XIII sajandil ei murdunud eesti mehemeel. Sõjamehelikkus jäi eesti rahvale iidseks pärandiks paganlikust sangariajastust. Kui talupoeg läbi sajandite kuni uusajani kandis puust „pulmamõõka" (kui raudne talle keeldi), siis polnud ta vaimsuses hävinud vaba mehe arusaam vabadusest ja relvast.

Uute maaisandatega koos võitlevad eestlased edasi oma põlise idavaenlase vastu. Kuulsas „jäälahingus" Peipsi jääl 5. aprillil 1242 võitlesid eestlaste abiväed orduvägede kõrval Novgorodi vürsti Aleksander Nevski vastu, kes eelmisel aastal oli korraldanud rüüsteretke meie maale. Eestlaste vabadusvõitluses 1343—1345 oli vahepeal sõltlastunud talurahvas jällegi suuteline kümneid tuhandeid mehi malevasse koguma.

Keskajal meil kehtinud läänikord ei hõlmanud eesti talupoegi kuigi suurel määral sõjateenistuskohustusse Siiski olid nn. maavabad talupojad ehk väikelääniметhed, tavaliselt endiste vanemate ja paremate järglased, kelledele nende talu või mõis ning nende vabadus oli kinnitatud läänikirjaga, tegelikud sõjamehed sõjaolukorras. Maavabad võitlesid sõja puhul oma hobuse ja varustusega läänisandja sõjaväes kergeratsanikena. Maavabu leidus maa kõigis osades peamiselt just läänistamata aladel, väikestе allvasallidena kohtame neid siiski ka eramõisade maadel. Eriti suur tähtsus oli neil Saaremaal, kus maavanemail 1255. a. oli koguni oma pitsat ja kus nende võim murti alles pärast 1343. — 45. a. sündmusi.

Rahvas kutsus neid maavabu, vanemate järglasi kohati „kuningaiks". Nii on eestlasi hulgaliselt pääsnud ka rüütelkonda. XIII sajandi keskel oli Harju-Viru vasallide hulgas umbes 4 protsenti eestlasi. Rohkesti pääsis eesti algupäraga mehi ka Saaremaa väikeaadlisse. Maavabade kergeratsavägi oli eriti hinnatud ordu aladel, suurendades oluliselt ordu sõjalist löögijõudu. Siin püsisid maavabad ka kõige kauem. Veel 1532. a. läänistas ordumeister Wolter v. Plettenberg Koguva (Muhus) vabatalupoegade esivanema Hanskeni 2,5 adramaaga, mille eest viimane oli kohustatud pidama sõjaratsut.

Ka teiste talupoegade seast on maaisandad, eriti aga ordu, täiendanud tungival vajadusel oma sõjajõudusid. Vabatalupoegade kõrval on nn. adratalupoegigi võidelnud jalameestena. Kui keskaja lõpul läänisõjavägi järjest enam taandus kutselise, palgasõdureist koosneva sõjaväe ees, langes ka väikelääniмeeste osatähtsus sõjameestena ja neid hakati üha enam kasutama ratsavirgatseina. Siis aga kohtame eestlasi maasulastena ordu, piiskoppide ja hiljem Taani ning Rootsi vägedes.

Nagu maa, nii kandis sõjakohustusi ka linn. Loomulikult osanesid siis sellest ka eestlased, keda „linna õhk oli vabaks teinud." Käsitööliste tsunftimääruste järgi oli iga meister kohustatud vajaduse korral koos oma sellidega linnakaitsest osa võtma. Ise pidi ta endale selleks varus hoidma raudrüü, raudammu 150 noolega, hiljem aga tulirelva.

Uus ja uusim aeg

Suurel ja maale üliraskel poolesajaaastasel sõdadeajastul, mis järgnes Vene-Liivi sõjale (1558 - 61) ja millega algab „uus aeg" eesti rahva ja maa ajaloos, ei jäänud eestlane passiivseks pealtvaatajaks, kui Vana-Liivi konföderatsiooni pärandit meie maal asusid jagama Vene, Poola, Taani ja Rootsi. Eestlased võitlesid palgasõduritena algul peamiselt Taani väes, siis aga, kui Rootsi riigivõim asus ainsa „pärijana" tõhusalt tõrjuma Joann Julma jõuke Põhja-Eestist, siis võitlesid eestlased koos rootslastega. Aastaid sõdade all kannatanud ja oma kodu kaotanud talupojad heitsid jõukudesse, saagitsesid vaenlase valduses olevail aladel ja osutasid rootslastele tõhusat toetust. Rootsi kohapealsed võimud andsid pärast venelaste lahkumist Tallinna alt, mida viimased kaua tagajärjeta olid piiranud, kõigile — mõisameestele linlastele ja talupoegadele — vabaduse rüüstata ja röövida kõikjal vaenlase valduses olevail maadel.

A. 1567 moodustas Tallinnas Ivo Schenkenberg talurahvalippkonna, mille koosseisu kuulus 400 eestlast. See oli sõjaväeliselt organiseeritud ja õpetatud väeosa ja seisis Tallinna linna teenistuses. Lippkond oli näidanud oma tublidust ja võitlustahet Tallinna piiramisel ja ta kinnitas seda ka järgnevas partisanisõjas venelaste vastu. Tundes hästi kohalikke olusid, teid ja peidukohti, ründasid Schenkenbergi talupojad, samuti aga ka teised juhuslikuma ilmega talupoegade jõugud venelasi alati ootamatult, röövisid viimaste moonavoore ja hobuseid, hävitasid nende patrullsalgad ning võitsid venelasi mõneski väiksemas kokkupõrkes.

Venelased kutsusid Schenkenbergi „Liivimaa Hannibaliks" ja ta talupoegi „Hannibali rahvaks". Venelastele valmistas „Hannibali rahvas" tõsist muret oma julgusega ja nad võitlesid sama ägedusega edasi, mis nende juhi viis kangelassurma 1579. a. juulis. Rakvere lähedal langes Ivo Schenkenberg vangi, sattudes kokku suurema vene väega ja tatarlastega. Ta viidi venelaste poolt koos 40 talupojaga Pihkvasse ja tapeti seal metsikult tsaari käsul.

Talurahva sissisõda venelaste vastu aga jatkus. See murdis lõpuks Joann Julma tohutu jõu. Tallinna kodanikud hindasid seda talupoegade toetust, mis hoidis pärast 1576. aastat linnast eemale venelaste peajõu. Pärast seda, kui Rootsil oli õnnestunud meie maa venelastest vabastada, oli läbi ka talurahva sissisõja kuulsusrikas aeg. 1601. a. peab kuningas Kaarel IX kohalike mõisnike pealekäimisel keelama maarahvale relvade kandmise. Püsima jääb aga läänikorraajast nn. „ratsateenistuse" kohustus. Iga mõis pidi andma 15 adramaa pealt ühe relvastatud ratsuri. Nii moodustusid nn. „aadlilippkonnad", millede suurus Eesti- ja Liivimaal oli paarsada meest. Kas ja kuipalju neis teenis eestlasi, ei ole kahjuks teada. Kindlasti aga võitles eestlasi kaasa Gustav Adolfi kuulsusrikkais vägedes 30-aastases sõjas, kandes oma vennasrahva soomlaste kõrval Põhjala võidulipud Alpideni ja Reini jõeni.

„Ratsateenistust" suurendab Rootsi keskvalitsus XVII sajandi lõpul. Põhjasõjas (1700—1710) võitlevad eesti talupojad jälle venelaste vastu. Nad on noore kuninga Kaarel XII — Rootsi Raudpea — vägedes Narva all, kus purustati tsaar Peeter I tohutud idamassid ühe eesti talupoja, Tehvan Raabe kavala nõu kasabil, kes juhtis Rootsi vägesid ülevaatetul talvmaastikul. Erilist tähtsust omandasid eesti sissiväed järgnevail sõjaaastail, mil kuningas koos peaväega viibis kaugel lõunas. Tartu kaitsmisel a. 1704 ja võitluses Šeremetjevi julmade ratsaretkede vastu on maarahval tüse osa.

Vene võimu alla minekuga algab eestlastele XVIII sajandil raskeim sajand. Kui kunagi, siis vahest nüüd on eesti mehemeel painutatud sügavaimalt. Pärisorjastatud talupoega ei peetud enam väärilіseks muuks, kui küüditeenistuseks ja nende tohutute vene vägede majutamiseks, keda „isake tsaar" siia saatis. Ratsateenistuskohustus asendatakse häbistava puhtveneliku „pearaha-maksuga". Alles 1796. a. hakkab tsaar Paul I võtma nekruteid Eestist (igalt 500 meeshingelt 3—5 meest aastas). See võrdus naturaalkoormisega, oli häbistav ja raske (25 a. teenistust kaugel võõrsil). Nii kestis see kogu Vene 200-aastase surveaja. Eelmises Maailmasõjas oli 100.000 eesti meest sunnitud võitlema „Suure emakese Venemaa" eest, millest lõime end lahti aga võidukas Vabadussõjas — vaba ja relvis rahvana, kes ise asus teostama üldist väeteenistuskohustust.

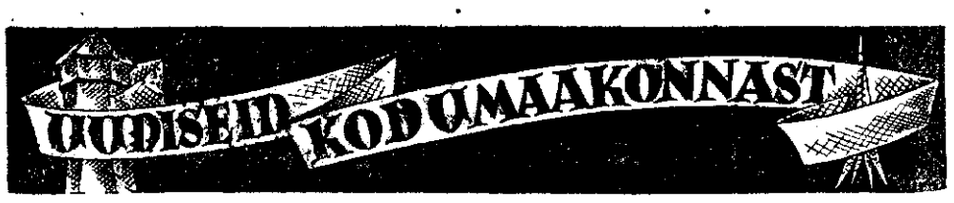

Õhukaitseruumid peavad olema 15. apr. korras

Talveaknad tulevad võtta kohe eest ära

Ühenduses bolševike korduvate terrorirünnakutega meie linnadele ja asulaile on vastavate ametvõimude poolt ja ajakirjanduse kaudu pidevalt kodanike tähelepanu juhitud hädaohule, mis neid ähvardab õhust võimalike õhurünnakute puhul. Sellele vaatamata esineb aga sageli juhtumeid, kus kodanikud õhukaitseks rakendatud määrusi ja eeskirju küllalt täpselt ei täida. Nii on esinenud küllalt juhtumeid, kus akende pimendamisse on suhtutud äärmiselt hooletult ning ükskõikselt, seda just eriti maal, samuti on jäetud tähelepanemata vastavad korral dused kaitseehitiste valmistamiseks. Kuigi Paide politseijaoskonna ülema sellekohase korraldusega 5. aprillist s. a. on kõigi majaomanike, valdajate või hooldajate tähelepanu juhitud kaitseruumide otsekohesele sisseseadmisele Paides, pole see korraldus seni siiski täpset täitmist leidnud, mispärast siinkohal veelkordselt kõigi Paides elunevate majaomanike, valdajate või hooldajate tähelepanu järgmistele asjaoludele juhime.

Kaitseehitiste kohta kodanliku õhukaitse alal antud määrusega (A T 1942, 9, 35) peab omama iga elamu seal elavate isikute kaitseks kaitseehitise või vähemalt hädapäraselt sisseseatud kaitseruumi. Õhukaitseruum ei või olla üle 100 mtr. eemal elamust. Kaitseruumis peab olema iga isiku jaoks vähemalt 0,6 m^2 põrandapinda ja 3 m^3 õhuruumi. Kaevikus peab olema kasutada vähemalt 0,75 m kaeviku pikkusest. Kaevik peab olema hoonetest sellises kauguses, mis võrdub lähima kõrgeima hoone kõrgusega. Pikemad kaevikud tuleb kaevata sik-sakikujulised, saki pikkus 10 m. Kaevikute tavalised mõõdud on järgmised:

a) lahtised (ilma katteta) — sügavus ühes valliga 2,0 m, laius ülalt 1,20—1,50 m, põhja laius 0,80 m.

b) kinnised (kattega, millel peale kindlustuskonstruktsiooni on 1,20 m paksune kinnitambitud mullakiht) — sügavus 1,90 m ja sama laius, mis lahtisel kaevikul.

Keldrid kaitseruumidena peavad olema kivi või raudbetoonlaega. Kildkivi kate peab olema 60 sm paksune ja raudbetoonkate 27 sm paksune. Keldril peab olema kaks väljapääsu. Keldri avad peavad olema kaitstud kildude eest alljärgnevalt: muld — 1,20 m, liiv — 0,70 m, telliskivi — 0,52 m, tampbetoonmüür — 0,27 m.

Kaitseruumis peab olema hädapärane sisustus: 1) istumise võimalused kõigile kasutajaile, 2) kang, kirves, labidas, 3) esmaabivahendid.

Kaitseruumid tulevad sisse seada o t s e k o h e. Tööd peavad olema lõpule viidud hiljemalt 15. aprilliks s.a. Kaitseehituste olemasolu eest on vastutavad majaomanikud, valdajad või hooldajad. Tööga on kohustatud kaasa aitama kõik maja elanikud.

Kõik korteri valdajad on kohustatud eest ära võtma o t s e k o h e talveaknad.

„Kuldne linn" tuleb Paidesse

Nagu kuuleme Paide kino juhtivailt isikuilt, ootab Paide kinohuvilisi lähemal ajal meeldiv üllatus. Nimelt avaneb paidelasil alates esmaspäevast, 17. aprillist võimalus kohalikus kinos näha saksa filmitoodangu värvilist suurfilmi „K u l d n e l i n n a", milline on osutunud praeguseaja menukaimaks filmiks kogu Euroopas. Publiku termijooks „Kuldsele linnale" on vägagi põhjendatud, kuna film on üks pingerikkamaid ja mõjuvamaid. Lavastajana kuulus Veit Harlan saavutab siin oma kunstilise maksimumi. „Kuldse linna" peaosalised — Kristina Söderbaum, Eugen Klöpfer ja Paul Klinger esinevad ehtsate tundeelu tõlgitsejatena, nende mängus on dramaatilist sügavust ning erakordset elamuslikku pinget.

„Kuldne linn" käsitleb olukorda, kus lihtne, usaldav, terve ja tundeküllane maatütarlaps igatseb suurlinna, mis talle läbi unistuste liniku tundub „kuldsena". Ja filmis näemegi, millise saatuse osaliseks saab nimetatud tütarlaps, kui ta igatsustele alistub ning linna siirdub. „Kuldse linna" kunstitihedat sisu saadavad värvitehniliselt suurepäraselt õnnestunud looduspildid. Tsehhi lainetavate viljapõldude, suurtalude ja Moldau jõe maaliliste võtete kõrval näeme huvitavaid vaateid „kuldsest linnast" Prahast endesest. Filmi tundeküllane saatemuusika on tshehhi suurhelilooja it Smetanalt.

TÜRI UUDISEID

Pühad möödusid vaikselt. Kevadpühad möödusid Türil vaikselt. Paljus kasutasid võimalust pühadepuhkust mööda saata maal. Rahva kogunemiskohtadeks pühade ajal olid ainult kirikud ja meelelahutuskohana kino. Külastajaid jätkus ühele ja teisele poole, kuigi suur protsent inimesi oli maale siirdunud.

Haavatud sõduritele viidi pühadekosti. Pühade tervituspakikeste saatmise kõrval rindevõitlejaile ei unustatud pühaderõõmu valmistada ka väljaõppel ja peatselt rindele minevaile eesti sõduritele. ERÜ ja naisomakaitse naised külastasid kohapealseid sõjaväeüksusi, viies sõduritele pühadetervituste kõrval ka maitsvat külakosti. See meelespidamine valmistas sõduritele eriti head meelt ja tõstis pühade meeleolu.

Ei unustatud ka kohalikus sõjaväehaiglas viibivaid haavatud saksa ja eesti sõdureid. Neilegi valmistati pühaderõõmu. Haavatuile külakosti viimise oli endale kohustuseks võtnud Türi kogudus. Esimesel pühal külastasid koguduse esindajad haiglat, viies haavatuile meelepärast külakosti, mis oli valmistatud koguduse liikmete poolt annetatud toiduainetest.

Suures haiglasaalis oli haavatuile kaetud rikkalik pühadelaud. Pühadetervitusi tõi koguduse õpetaja P. Nõmmik, soovides haavatud sõduritele peatset paranemist. Haavatute nimel avaldas külakosti toojaile südamlikku tänu haigla ülemarst dr. Totenhaupt. Sõbralikus ja koduses õhkkonnas veedeti toitu maitstes mitu tundi. Vaheldu seks ei puudunud ka muusikapalad ettekantuna klaveril ja viiulil.

Enne pühi külastasid haiglat ka ERÜ ja naisomakaitse esindajad, andes igale haavatule üle kingituspaki. Seejuures esinesid rahvariideis kingitoojad ka meeleolukate lauluettekannetega.

Türi Ühispank peab peakoosoleku. Türi Ühispank peab oma korralise peakoosoleku eeloleval pühapäeval, 16. aprillil panga ruumes Viljandi tn. 11.

Kevadmeeleolu. (Weltbild).

Asutati Eesti Õhukaitseliit

Õhukaitseliit koordineerib ülemaalises ulatuses õhukaitsetegevust

Eesti Omavalitsuse juhi ja sisedirektori määrusega 6. aprillist kutsutakse ellu uus ülemaalise ulatusega õhukaitseorganisatsioon, mis kannab ametlikku nimetust Eesti Õhukaitseliit, lühendatult EÕL.

Eesti Õhukaitseliidu rajamisega tsentraliseeritakse ja kordineeritakse õhukaitse-alaline tegevus, mis seni toimus teissugustel alustel mitmete eraasutuste ja organisatsioonide kaudu.

Asutatud Eesti Õhukaitseliidu ülesandeks on veenda elanikkonda õhukaitse elulises tähtsuses ja võita teda omakaitsetööle.

Nende sihtide taotlemisel tuleb EÕL-l organiseerida ja välja õpetada omamaisi omakaitsejõude kaitseks õhurünnakute vastu, anda elanikkonnale ja asutustele-ettevõtetele selgitavaid juhendeid omakaitse ja laiendatud omakaitse küsimustest, varustada õhukaitsevahenditega niihästi liidu liikmeskonda kui ka elanikke väljaspool liitu ning teostada järelevalvet ja kontrolli õhukaitsejõudude väljaõppe, pimendamise, koristamise ja õhukaitseruumide üle.

Siinjuures aga võib sisedirektor Õhukaitseliidule anda ka teisi õhukaitsesse puutuvaid ülesandeid, nii näiteks abiandmist koristamistöödel pommitamiskahjustatute hooldamisel jne.

Õhukaitse-alalise selgitustöö läbiviimisel korraldab liit vastavasisulisi ettekandeid, äritusi ning näitusi ja aitab soetada õhukaitseõpikuid ja -õppevahendeid.

Vastavalt põhikirjale nimetab sisedirektor ametisse Õhukaitseliidu juhataja, kes omakorda kohapealsete linnapeade resp. vallavanemate ettepanekul ja kohaliku õhukaitsejuhi nõusolekul määrab ametisse kohtadel kohtkonna juhataja. Üldine tehniline järelevalve Õhukaitseliidu üle kuulub korrapolitsei komandörile.

Õhukaitseliidus liikmeks olemine on vabatahtlik. Liitu võetakse mõlemast soost isikuid, kes on üle 18 a. vanad ja kuuluvad enne 20. juunit 1940 Eesti vabariigi kodakondsusse. Liikmeiks vastuvõtmine toimub kohtkonna-juhatajate kaudu, kelle poole tuleb pöörduda sellekohase kirjaliku avaldusega.

Et Õhukaitseliidus teguvõimas kaasatöötamine on osa tegelikust maakaitsest, siis on liikmeks astumine iga eestlase aukohus.

Oma ülesannete läbiviimiseks saab liit sissetulekut omavalitsuse eelarves ettenähtud teetusummadest ja annetustest, mida võetakse vastu niihästi rahas kui ka esemetes. Annetused tuleb edasi anda liidu keskasutuse juures asuvatele fondidele.

Omatarvidusest ülejääv piim kuulub äraandmisele

Amtsblatis nr. 5, 8. märtsist on toodud määrus nr. 1 piima ja rasvamajanduse ala muutmise määrus.

Määrus näeb ette kogu piima äraandmist, mis majapidamises tingimata vaja ei ole vanaduselatise saajate ja tööjõudude varustamiseks või oma kariloomade söötmiseks.

Hädavajalikust ja lubatud tarvidusest ülejääv piim tuleb ära anda võltsimatus seisukorras.

Täispiima äraandmine võib asenduda ka talus valmistatud juustu ja või andmisega, kui piima kokkuvõtupunkt asetseb talust liiga kaugel ja piima trantsport osutub võimatuks või ebapraktiliseks.

Piimatootjate piima ja piimasaaduste omatarvitus on kindlaks määratud Põllumajandussaaduste avaliku majandamise määruse teise teostamismääruse (21. septembrist 1944) eeskirjadega.

Piima äraandmiskohuslikud tootjad ei või ka omatarvituseks võid või muid piimasaadusi valmistada täispiimast või koorest.

Täispiima, taluvõi, juustu ja muude piimasaaduste kokkuvõttu võivad teostada ainult piimatööstused, nende koorejaamad ja vastavad kokkuvõtupunktid.

Piimasaaduste müük kõrvalistele isikutele ja kokkuvõtuks õigusi mitte omavatele asutustele ning ettevõtetele on lubamatu ja karistatav. Karistada võidakse kas rahatrahviga või vanglaga.

Erandeid võivad siin lubada majandavad asutused — näiteks vallad — andes välja ostukaardid ja õigustähed omanike kohaliku tarviduse vahetuks katmiseks.

1927. aastakäigu noormehed riigitööteenistusse

Riigitööteenistus korraldab 15. aprillist 10. maini kogu Eestis koosolekud, kus värbamisjuhid annavad seletusi ja värvatakse uusi riigitööteenistuslasi. Riigitööteenistuses õpivad noormehed tundma kamraadlikkust ja arendavad ühistunnet, saavad vaimset koolitust ja tugevnevad kehaliselt, et hiljem olla oma rahvale kasulik.

Koosolekute ajad ja kohad antakse teada linnapeade ja vallavanemate poolt. Osavõtt neist on 1927. aastakäigu noormeestele sunduslik. Nad saavad oma vallavanema kaudu veel erikutse, kusjuures aga olgu tähendatud, et ilmuda tuleb ka evakueerunuil, kuigi nad ehk veel oma uues elukohas pole registreeritud.

Nagu panga aruandest nähtub, oli panga äriseis 31. dets. 1943. a. 271.461,77 rmk., tulude-kulude arve tasakaalus 9.287,86 rmk,, näidates kasumit 1943. a. eest 62,02 rmk. Panga üldine läbikäik on olnud 5.568.790,67 rmk.

Pedagoogilised kursused õpetajaile

Nagu juba varem teatatud, korraldab Haridusdirektooriumi koolivalitsus käesoleval aastal pedagoogilised kursused neile kutseta õppejõududele kes ei ole saanud üldse pedagoogilist ettevalmistust, kuid töötasid 1943/44. k. a. õpetajaina ja kes vastava koolinõuniku arvates võiksid jääda töötama ka tulevikus. Samuti võib kursustele vastu võtta ka gümnaasiumi lõpetanuid. 24. apr. kuni 24. maini korraldatavaist kursusist osavõtta soovijail tuleb end registreerida kursuse asukohale vastavas maakoolivalitsuses hiljemalt 17. aprillini s. a., 31. maist 1. juulini osavõtjail hiljemalt 15. maiks s. a., esitades gümnaasiumi lõputunnistusest kinnitatud ärakirja.

Haridusdirektooriumi koolivalitsus teatab selle kohta täiendavalt, et korraldatavaist pedagoogilistest kursustest võivad võtta osa ka need 1943/44 kooliaastal gümnaasiumi V klassis õppinud õpilased, kelle hinded aastakokkuvõttes kõigis aineis on vähemalt rahuldavad. Kursustele registreerimisel tuleb neil esitada klassitunnistus.

Ühtlane tööaeg ja palgad kõigis käitisis

Et kindlustada sõjaajal produktsiooniparaadi häireta käiku ja vältida tööjõudude siirdumist ühest käitisest teise, on Eesti kindralkomissari-piirkonnas kõigis käitisis sisse seatud ühtlane tööaeg ning samuti ühtlustatud palgad samale tasemele.

Erandi moodustavad palkade osas ainult mõningad tööstusalad, nagu näiteks metallitööstus ja mäetööstus, kus palgad on kõrgemad.

Põhimõtteliselt on säilitatud 48-tunnine töönädal, kuid tööjõudluse tõstmise määrus alusel on seda pikendatud 54 tunnile. See on praegu *minimaalne* tööaeg.

Erandid 54-tunnisest töönädalast on lubatud vaid erijuhtumeil, nii näiteks kolme vahetusega käitistes või sellelaadilistes käitistes, kus töö on sõltuv ilmastikutingimusist jne. Igal juhul aga vajavad seesugused erandid kindralkomissari nõusolekut.

V a h e põhimõttelise 48-tunnise ja tegelikult kehtiva 54-tunnise tööaja vahel loetakse ü l e t u n n i t ö ö k s ja selle eest maksetakse 25 prots. lisatasu. Seejuures aga võetakse arvestamisel aluseks mitte päeva, vaid nädala töötundide arv.

Mõningates kutsetes, kus enamasti ei tule arvesse mitte pidev töötamine, vaid rohkem pidev valmisolek töökohustuste täitmiseks, on tööaeg veelgi pikem.

Sellesse liiki kuuluvad näiteks autojuhid, kütjad, väravavahid, valvurid, uksehoidjad jne. Näiteks on autojuhtide suhtes kehtiv 60-tunnine töönädal, uksehoidjate ja valvurite juures 72- 82-tunnine töönädal jne.

Käitise j u h t k o n n a ülesandeks on ühtlasi hoolitseda, et tööjõudluse tõstmise määrus täidaks ka tegelikult oma otstarvet, nii et koos tööaja pikenemisega kasvaks vastavalt ka teodang.

Ühtlase tööaja ja ühtlaste palkade sisseseadmisega tahetakse, nagu juba üteldud, kõigepealt käitistesse võimaldada püsiva töökaadri soetamist.

Palkade osas omab korraldus aga ka veel tähtsuse selles mõttes, et sellega välditakse ostuvõimaluste ebatervet nihkumist ostuvõimelisemate kasuks.

Arvestatud on, et hinnad ja palgad on kausaalses seoses, mistõttu stabiilsete hindade eeltingimuseks on eelkõige stabiilsed palgad. Ühtlasi tahetakse sellega tunduvalt pidurdada salakaubandust, millel ebaühtlaste palkade juures on arengueeldusi.

Autojuht 8 aastaks sunnitööle

Tallinna erikohtus oli 4. aprillil arutusel Telliskivi tn. 43 eluneva autojuhi Karl-Albert V e e s a a r e süüdistusasi ülemäärase sõiduhinna võtmise pärast evakueeritult.

Kaebealune oli 80-kilomeetrilise sõidu eest Tallinnast Nõvale võtnud 5000 riigimarka, kuna ametliku tariifi järgi sõiduhind oleks küündinud ainult 50—60 riigimargani.

Erikohus mõistis K.-A. Veesaare kaheksaks aastaks sunnitööle, peale selle rahatrahvi 10.000 riigimarga suuruses. Auto konfiskeeriti.

Ettevaatamata mootorratta sõit lõppes surmaga

Möödunud pühapäeva varahommikul toimetati Järva maahaiglasse Paides Hunkel riigimõisas elutsev Evald Aruste, 25. a. vana. Nagu haiglas selgus, oli E. Arustel purustatud vasakujala suur ja sellele järgnev varvas, samuti ilmnes, et kannatanu oli võrdlemisi tugevasti tarvitanud alkoholi. Hiilisemal selgitamisel sai teatavaks, et E. Aruste oli koos kahe kaaslasega kihutanud mootorrattal Vodja-Viisu vahelisel maanteel kraavi, kusjuures sõiduhoog oli niivõrd tugev, et mootorratas kummuli paiskus. Lisaks tekkinud jalavigastusele sai E. Aruste veel tugeva põrutuse, milletõttu tema tervislik seisukord haiglas oli kartustäratav. Vaatamata tarvitusele võetud abinõudele suri E. Aruste saadud põrutuse ja liigse alkoholitarvitamise tagajärjel südamenõrkusesse.

Piiramislahing Narvast edela pool

Kaks Nõukogude diviisi hävitatud. — Saksa edukas vasturünnak Narva-Tallinna raudteeliinil

PK. Lumega kaetud metsade ja soode kohal Narvast edela pool tõusevad võimsad tule- ja suitsusambad. Sadadest igakaliibrilistest Saksa kahuritorudest välgatavad Narva-Jõesuu ja Jõhvi vahel tuleojad. Granatide kohinasse ja raginasse, mis juhatavad sisse kohutava turmtule, kostab uduheitjate ulgumine ja stukade läbilõikav mõirgamine, kes sööstavad laine laine järele Nõukogude positsioonidele. Vaivara jaamast kagu pool, metsades ja soodes, ragisevad lugematud kuulipildujad ja pealetormavate saksa grenaaderide hele „hurraa!" püüab matta lõhkevte käsigranaatide plahvatusi. Sest 26. märtsi hommikutundidel algas siin Saksa vasturünnak, mis tungib hävitava hooga läbi Nõukogude liinide raudteeliinist lõuna pool.

Juba veebruari keskpaiku seisis siin, Vaivara ja Auvere jaamade vahel, Nõukogude rünnakarmee kõige enam põhja poole tunginud kiil. Selle rünnakarmee ülesandeks oli tungida üle raudtee Soome lahe rannikule ja Narva—Narva-Jõesuu ruumis Saksa diviisidele selja tagant peale langeda. Selle ülesande õnnestumine oleks pannud vankuma kogu Narva rinde ja ohustanud paljusid Saksa diviise, keda oleks ümber piiratud ja hävitatud. Et vastasel tol korral ei õnnestunud seda kavatsust teostada, selle eest tuleb tänada väheste Saksa diviiside sangarlikust, kes raudteest lõuna pool raskes maastikus edasitungivaile nõukogude korpustele vastu paiskusid.

Nädalaid kestvais raskeis võitlusis, milledes mõlemad pooled koondasid tugevaid kahurväe jõudusid, suudeti Nõukogude edasitungi pidurdada. Kuid ikka püüdis vaenlane siin oma sillapead põhja poole laiendada. Hoolimatult paiskas ta ühe diviisi teise järele sellesse võitlusse, mis Saksa ülemuste otsustunud vastupanu tõttu kujunes ründajaile kohutavaks aadrilaskmiseks. Ainult kahes kohas õnnestus neil raudteeni jõuda. Siit oli rannikule, nende rünnakueesmärgile veel ainult mõningad kilomeetrid.

Kuid neid kilomeetreid ei ületanud ta enam. Saksa raskerelvade turmtules, raudteest lõuna pool julgestavate maaväeüksuste ja relva-SS tules varisesid nende rünnakud ikka veriselt kokku. Sellest hoolimata kujutas tõsiasi, et kaks Nõukogude rünnakkiilu seisis raudteeliini ääres ainult kaks kilomeetrit Narva—Rakvere autoteest, alatist ähvardust. Kuid vaenlase katsed nendest kahest kiilust oma positsiooni raudtee ääres laiendada ja kindlustada muutusid päevpäevalt tugevamaks.

Et seda ähvardust kõrvaldada, alustasid sakslased 26. märtsi hommikutundidel energilisi vasturünnakuid. Lühike kuid gigantne turmtuli pühkis üle vaenlase positsioonide lääneosa. Saksa sööstlennukite ja uduheitjate rügemendid muutsid selle tule ja terase orgiaks. Selle ettevalmistuse järele alustasid ühe Ida-Preisi jalgväediviisi rügemendid tormijooksu. Grenderide rünnak, kes pidid töötama end läbi ürgmetsa soo, põrkas vaenlase tugevale vastupanule.

Hoolimata sellest, et bolshevike rügemendid eelnenud võitluste tagajärjel koosnesid sageli ainult kahest kompaniist, hoolimata sellest, et lünkade täitmiseks kohale toodud uutel diviisidel oli samuti suuri kaotusi, kaitsesid bolshevikud end visalt ja ägedalt. Punkrid, täpsuslaskurid ja raskete jalaväerelvade massid ei suutnud aga meie ründavaid grenadere siiski peatada.

Koos pioneeride leegiheitjaterühmadega suitsetasid nad Nõukogude vastupanupesad tühjaks, kuna kohale jäänud positsioonigrupid hästisihitud tulega lülitasid välja puude otsas istuvad täpsuslaskurid. Siit sihi järele, puuker punkri järele paisati vaenlane tagasi. Üks võitlusgrupp tungis tankide ja rünnakkahuritega läänest ida poole Nõukogude varustussihi vastu ja murdis raskeis võitlusis vaenlase ägeda vastupanu. Lõunast põhja poole ründasid samal ajal ühe Ida-Preisi grenaderirügemendi pataljonid ja ühisel hoogsal edasitungil vaenlase varustussihil edasitungivate üksustega.

Ühisel rünnakul ida poole laiendati seda edu ja kujundati see surmavaiks tangideks, mis hakkab nüüd ähvardavalt sulguma ka teiste Nõukogude diviiside ümber. Mõlemad vaenlase diviisid, mis seisid Saksa vasturünnaku teentramis, on niisama hästi nagu hävitatud. Saksa rünnak tabas neid nagu välk selgest taevast. Säärast rünnakuhoogu Saksa diviiside poolt polnud nõukogude juhid arvestanud. Keda ei hävitanud Saksa kahurväg ja sööstlennukid, keda ei suitsetanud välja ega surmanud saksa grenaderid need põgenesid metsa ja soosse jättes maha tähtsat sõjamaterjali.

Ajal, mil kirjutatakse neid ridu, jatkuvad Saksa diviiside rünnakud. Ikka raskemaks muutub vanlase olukord sillapeas Narvast edela pool kus praegu teostatakse suurejoonelist piiramisoperatsiooni. Veel pole vaenlane täiesti hävitatud, veel otsib ta meeleheitlikult võimalust, et oma kabanevaid lootusi mitte täiesti maha matta. Kuid unele rü nakule ranniku suunas ei või ta enam mõelda. Saksa rünnak 26. märtsil purustas ta alused selleks. Saksa vasturünnakud jatkuvad sama ägedusega.

SS-sõjakirjasaatja

Valter Kalveit

Nõukogude sõjavangid vangilaagrisse koondamise ees. (Wb).

Koolitöö korraldatakse ümber kodu-õppimise põhimõttele

Õppetöö toimub raadio kaudu ja kirja teel. Väljatöötamisel kavad kirjaliku gümnaasiumi kursuse korraldamiseks

Et sõjaoludest tingituit koolielu ei saa normaalselt areneda, on hariduselu juhtivail asutustel kavatsus rakendada õpilasi koduõppimise põhimõttele. Vastavad üksikasjalised kavad on väljatöötamisel. Koduõppimiseks kasutatakse ka raadio kaasabi.

Juba iseseisvuse ajal kasutati meil moodust — iseõppimist kirja teel. Sel viisil võimaldati hariduseihkajail keskkoolikursus lõpetada, ilma et õppija ise tarvitses koolipingis olla. Vihikute kaudu võimaldati üldhariduslike ainete alal teadmisi kogoda, ja kui õpilane end küpsena tundis, võis ta eksamikomisjoni ette ilmuda, kus ta teadmisi kontrolliti ja hinnati.

Hariduse saamiseks oli see moodus ideaalseim: mitte kõikidel ei võimaldunud õppida Tallinnas töötavas õhtukeskkoolis, kuhu õpilaste vastuvõtt oli piiratud eriti just selles mõttes, et selles õppeasutuses said õppida ainult need, kes päeval olid tööl. Paljudel kodustel perenaistel ja teistel kodustöötajail tuli õhtukolledzhis õppimisest seetõttu loobuda ja neile ning veel enam isikuile, kes elasid väljaspool Tallinna, kujunes kirjalik keskkool parimaks vahendiks hariduse saamiseks.

Arvestades kirjalikus keskkoolis saavutatud häid tagajärgi, on hariduselu juhtivais ringkondades alustatud selle mooduse elustamisega.

Praegu on hariduselu juhtide poolt väljatöötamisel kavad kirjaliku gümnaasiumikursuse korraldamiseks. Isikuile, kes soovivad gümnaasiumikursust omandada, saadetakse vastavad õppekavad koju kätte. Et õpilasi õppetöö juures holda, korraldatakse raadio kaudu õppetunde, eriti just keelte alal. Sel viisil omandab õpilane õige hääldamismooduse, milleta keele õppimine ei saagi tegajärjekas olla. Raadio kaasabi on keelte õppijaile hädavajalik. Raadioloengute kaudu aga püütakse ka teisi üldhariduslikke alasid õpilastele selgitada.

Raadio lektoreiks tuleksid meie nimekaimad õppejõud, kellega läbirääkimised on käimas.

Kodukeskkoolis võib õpilane omandada keskkoolikursuse täielikult ja igas aines, või osaliselt ja ainult teda huvitavas õppeaines. On õpilane vastavad teadmised omandanud, võib ta minna vastava komisjoni ette eksamile tähtpäevil, mis talle kirjalikult teatatakse.

Kodukeskkooli mõtte taasrakendamisega lahenduks lünk üldhariduslikul alal, mille on toonud erakordne aeg. Noortel võimalduks jätkata poolelijäänud õpinguid, samuti omandaksid üldhariduslikul alal teadmisi need, kel keskkool on mitmesugustel põhjustel pooleli jäänud.

Et kodukeskkooli põhimõte on rakendatav ainult üldhariduse saamiseks, siis tehakse hariduselu juhtivais ringides kõik, et kutsekoolide tegevus saaks areneda ettenähtud korras.

Kui õpilane üldhariduslikke teadmisi saab omandada kirja teel ja kodus, siis kutsehariduse omandamine nõuab õpilase koolitöö juures viibimist.

Seetõttu jätkub eeloleval sügisel kutsekoolide tegevus seniselt.

Maal töötavad põllumajanduslikud koolid on juba läinud üle suvisele praktikale. Linnades töötavatest tööstus- ja kutsekoolidest siirdusid õpilased küll suvisele õppetöö-vaheajale, kuid mitmeis tööstuskoolides jätkub töö õppetöökodades.

Praegu on selgitamata, kuidas õpilaste töölehakkamine eeloleval sügisel kujuneb, kuid kutsekoolide osas püütakse see läbi viia nii, et kutsehariduse soovijal ei tekiks hariduse saamisel raskusi. Linnades asuvais kutsekoolides jäid tänavu õpilaste kevadised vastsevõtueksamid ära, kuid maal töötavad põllumajanduskoolid on alustanud uute õpilaste vastuvõtmisega. Kogu keskkoolide rakendamisega tegelikku ellu ja kutsekoolide töö jätkumisega areneks meie haridus ka sõjaraskustes edasi.

Muistseid lihavõttekombeid Liivi rannas

Lihavõtted olid varem meie liivlastest hõimudele aasta suurimateks pühadeks, mille pühitsemine oli seotud mitmesuguste kommetega. Seejuures väärib märkimist, et kui muidu liivi rahvaluule on oma suures enamikus lätipärane, siis lihavõtte-laulud on neil algupärased ja mõnedes sellekohastes rahvapärimustes ilmneb paralleelseid sugemeid eesti omadele, kajastades veresugulusest tingitud ühist elutunnet. Olgu siis käesolevaga lubatud põgus pilguheit selle lähedase hõimukillukese vanavara-aita

Kui liivlased oma rahvuseliku unestisõnni romantikas valisid a. 1923 oma rahvuslipu värveks roheline-valge-sinine, sümboliseerides seega koduranniku sinist merd, valget liiva ja rohelist metsa, siis entusiastlikumad neist tahtsid lipuvärviks ainult lihtsat ning vähesilmapaistvat sinist, põhjendusega, et kogu nende lihtne ja vähesilmapaistev elu oleneb ainuüksi merest. Ja meri ongi kõigil aegadel olnud liivi rahva peamiseks elatajaks ning teiseks koduks.

Vastavalt reaalelule seisab meri samuti aukohal liivi usundilises teadvuses. Nii mängib liivi mütoloogias tähtsat osa *mereema*, kes hiljem ristiusu mõjul muutus Maarjaemaks. Elades Maarjamaa rannal, peavad liivlased end mereema lemmikrahvaks. Maarja muutumist spetsiaalselt mereemaks on mõjutanud eriti katolikuaegne õpetus veest kui tähtsaimaist elusõnnitavast elemendist: eks siis ühendatagi sünnitamismatroon Maarja kõigega, kus oli tegemist veega. Lihavõttel viisid perenaised talle esimese püha hommikul randa napsi, suhkrut ja saia igaüks eraldi omaette. Viina pudelist merre valades lausuti: „Võta nüüd, mereema kui sulle antakse, ära võta siis, kui sulle ei anta!" Ei unustanud ranniku heategijat tütarlapsedki, kes visanud merre saia üteldes, las Maarjaema saagu kah valget leiba.

Veel ehitud lihavõte-hommikul (pühi peeti siis ju vana kalendri järele) lehtpuuokste ja õitega hooned kuni üles katuseni, aiad, paadid rannal ja kõik, mis iganes ehtida andis. Rukkiorasele pistetud põllupeenraile õitavaid oksi (resp. pajuoksi). Peremehed tahtnud seda väga, et poisid-tüdrukud ehiksid lihavõte-ööl rukkimaad ära — siis rukis kasvanud hästi.

Ent pidulikema tseremoniaali moodustas sel puhul nn. „lindude äratamine". Noormehed ja pärjatatud neiud tõttasid esimese püha hommikul varase koiduga randa, kus kogunesti mõnele kõrgemale luitele. Tütarlapsed tõid kodust kaasa ehitatud kuuse, mis pisteti maasse. Seda nimetati lindudekuuseks. Algul lauldi:

„Pisikesed linnud, suured linnud,
tõuske vara üles,
vaadake, kuis päike liigub!
Väiksed lestad, lahjad lestad muusse merre,
suured lestad, lihavad lestad meie merre!"

Selle järele avasid tütarlapsed oma toidukotid ja kostitasid poisse saia, kookide, liba ja kaladega. Poisid oma korda pakkusid neidudele koduõlut.

Viimase kombega on meil võrreldav Muhumaa oma, kus tüdrukud püüdnud suurreede hommikul üksteist voodist tabada, et siis vitstega lüües sõnada: „Hääd kala õnne, häid siigu, häid lesti!" jne.

Linde äratades lauldi ja rõõmutseti Liivis kuni päikesetõusuni. Heameel Päästja ehk Jumalapoja ülestõusmisest olnud nii üldine, et isegi päike otse hüpanud suure rõõmu pärast. (Ka Hurda rahvaluulekogud sisaldavad teateid kogu Eestist päikese mängimisest, õõtsumisest või kiikumisest samal hommikul.) Kes näeb päikest tantsimas, selle mõtted täituvad samal hetkel või see ablellub esimese vastutulijaga.

Liigutav on jälgida ka varaseid katseid, luua omakeelset kristlikku vaimuvara. Peeti ju liivi rannikul jumalateenistused läti keeles, kuigi kogudus vanasti viimasest midagi ei mõistnud. Ent väljaspool kirikut on lauldud isegi liivikeelseid koraale, millistest olgu siin näitena üks alles hiljuti rahva suus liikunud ülestõusmisepühade laul:

„Tõuse üles, virgu sa,
mis sa magad, tõuse üles!
Kristuse vaim on su juures,
selles ilmas on oma aeg kõigeks.
Tõuse üles, virgu sa,
mis sa magad, tõuse üles!"

Uus aeg on Liiviski kaotanud vanad kombed ja tärkava emakeelse kirjanduse kaudu on liivlastel võimalik oma rahvuslikke tarbeid teisitigi rahuldada. Ent siin esitatud vähesedki minevikusäilmed tunnistavad liivluse ilumeelsest ja hardast ruhvushingest, tehes meie hõimule igati au.

Livofiil.

RM 20.000 eesti heliloojaile

Eesti muusikaloomingu edendamiseks andis Tallinna Ringhääling riigiintendant Dr. Glasmeieri ettepanekul helitööde tellimise juhtivaile eesti heliloojaile. Hinnates teenekaid eesti heliloojaid, kes kodumaa muusikaelus oma loomingulise ja pedageogilise tegevusega on silmapaistva koha leidnud, pöördus Tallinna Ringhääling prof. Artur Kapp'i, prof. Juhan Aaviku, prof. Heino Elleri ja neorema generatsiooni tuntuima heliloja Eduard Tubina poole tellimisega ulatuslikemate sümfooniliste teostele, mis Tallinna Ringhäälingu kaudu pidulikel erikontsertidel esiettekandele tulevad.

Mainitud tellimiste täitmiseks esitasid heliloojad järgmised helitööd:

prof. Artur Kapp—Sümfooniline poeem „Saatus", prof. Juhan Aavik — Kontsert klaverile ja orkestrile, prof. Heino Eller—Tantsusüit, Eduard Tubin — Sümfoonia nr. 4.

Peale teoste läbivaatamist erikomisjoni poolt, kuhu kuulusid kindralkomissari esindaja, propagandaameti esindaja, ringhäälingu esindaja, tuntud eesti heliloojaid ja muusikateadlasi, asuti selleks otstarbeks ettenähtud RM. 20.000 väljajagamisele neljale eesti heliloojale.

Juba 16. aprillil tulevad prof. Heino Elleri ja Eduard Tubina auhinnatud helitööd esiettekandele, kusjuures nimetatud erikontsert ka idaalade saatjategrupi poolt üle kantakse.

Seoses ringhäälingu I dirigendi Olav Rootsi Saksamaa külalisreisiga tuleb edaspidi ka Ed. Tubina uus sümfoonia mitmetel kontsertidel ja ringhäälingeülekannetel Saksamaal ettekandele. Need kontserdid lähendavad eesti heliloomingut kõikidele saksa muusikasõpradele, kusjuures eriti ringhääling oma saadete kaudu vahendajaks on eesti muusika levitamiseks kaugele väljaspool Baltimaid ja sellega eesti kultuuril ja muusikal on jällegi võimalus näidata kuuluvust Euroopasse.

Eeltööd küttematerjali soetamiseks suvel

Vastavad üksikasjalikud kavad väljatöötamisel

Metsade Keskvalitsuse andmeil on metsatööd märtsikuu jooksul edenenud tulemusrikkalt. Eriti hästi on arenenud veotööd.

Kuna raietööde tähtaeg pikendati määramata ajani, ei tule tänavusuvise kütteaktsiooni korraldamiseks erijuhiseid, vaid raietööd arenevad senises suunas. Samuti jääb kehtima premeerimisüsteem raienormi täitnud metsatööliste kohta.

Küttematerjali soetamiseks on alustatud eeltöid ka turba tootmiseks.

Kuna tänavu kevadel linnaelanikest on suur protsent siirdund maale, ei saa metsaaktsiooni täpselt selliseil aluseil teostada kui möödunud aastal. Isevarustajaid ja ametiasutusi aga tuleb kahtlemata eudale vajalikku kütust ise hankida, sest teist moodust talviseks küttesaamiseks ei ole. Raietööde teostamiseks tuleb isevarustajail tänavugi siirduda niihästi metsadesse kui ka turbarabadesse.

Möödunudaastase kütteturba tulemusega võib täielikult rahulduda.

Isevarustajad tootsid turvast küllaldaselt enda tarviduseks, samuti jatkus ametiasutustes ja ka koolides küttematerjali. Kui kohati siiski kannatati küttematerjali vähesuse all, tuli see möödunud pehmest talvest, mis ei lasknud veotöid vajalikult areneda. Niihästi isevarustajail kui ka asutusil aga on metsades praegugi välja vedamata küttematerjali, mille äravedamise küsimus transpordialaste raskuste tõttu praegu on lahendamata. Küttematerjali veotöid metsadest parandasid märtsikuus olnud soodsad ilmad.

Rööbiti raietööde teostamisega hakatakse eeloleval suvel tootma kütteturvast.

Sellegi töö teostamise osas on üksikasjad veel selgumata. Võimalik, et mõlemad tööd teostatakse hoogtöö korr 's.

Sõdureile 60.000 tervituspakikest

Nagu varemgi pühade puhul, saadeti ka tänavu kevadpühiks kõigile eesti sõdureile rindel ja haavatutele tagala haiglas kingituspakikesed.

Pakikeste arv, mis lähetati meie sõjameestele, oli seekord suurem kui kunagi varem, ulatudes üle 60.000.

Materjali kingituspakkide valmistamiseks kogusid mitmesugused organisatsioonid ja ühingud, asutused ja rohkesti üksikisikuid.

Elanikkond on kõikjal soojalt suhtunud esemete kogumisele, mille tulemusena võimaldus pakke valmistada nii suurel arvul.

Aktsiooni algatajaks oli ERÜ, ka pakikeste koostamine, nende jaotamine ja sihtkohtadesse viimine toimus ERÜ kui meil praegu ainsa sellise keskorganisatsiooni poolt.

Kõik valmistatud pühadepakid koondati kolme kogumiskohta, kust nad siis rindele ja Eesti, Läti, Leedu ja Saksamaa haiglais viibivaile eestlastele edasi saadeti.

Maakondadest oli suurim arv pakikesi valmistatud Pärnumaal, arvult 11.000, mis on 2000 võrra suurem sellest arvust, mida loodeti saada. Tartu linn ja maakond andsid 10.000 pakki, silmapaistev on ka Harjumaa 6700 pakiga loodetud 4500 paki asemel.

Pühadepakkide teelesaatmisega alustati pühade reedel. Iga saadetisega sõitis kaasa delegatsioon, kelle koosseisus oli ERÜ ja pakikesi valmistanud organisatsioonide esindajad.

Peale ERÜ pakikeste saatsid erikorras pakke ka mitmed teised organisatsioonid ja üksikisikud.

Nurjus sissemurru-katse Lätti

SS—PK. Võitluslõigus kagu pool Ostrovi on viimaste päevade ägedad võitlused esialgu vaigenud. Vaenlase ulatuslik eesmärk saavutada lähtepositsioonile asunud löögiarmeega suuri operatiivseid tulemusi ja sissemurdu Läti raumi aeti raskeis võitlusis Läti ja Saksa üksuste poolt suurte veriste kaotustega vastasele nurja, kusjuures hävitati 18 vaenlase tanki.

Enamlased olid selleks läbimurrukatseks koondanud väga tugevaid jõude vägede ja relvade näol, kes pidid rindetaguses ruumis seisvale löögiarmeele teed rajama. Kui nad 26. märtsil pärast tohutu hulga raskete ja kergete suurtükkide ägedat turmtuld rünnakutalustasid, olid vaenlase diviisid, nende hulgas mitu kaardiväe laskurdiviisi, koondunud ainult 7 km laiusele rindelõigule. Tugevate lahingulennukite ja lakkamatu suurtükitule kaitsel õnnestus vastasel ühes kohas ühest jõest üle tulla ja sissemurdu saavutada. Ägedais võitlusis ja viimaste reservidega kaitsesid läti vabatahtlikud igat jalatäit pinda. Pärast Saksa üksuste tegevusse rakendamist suudeti sissemurruum riivistada ja olukorda kindlustada.

Järgmisel hommikul asusid saksa reservid koos läti vabatahtlikega vasturünnakule ja parandasid raskes heitluses tunduvalt oma rindejoont.

Vastamata eelmistel päevadel saadud suurtele kaotustele püüdis vastane 28. märtsil pärast reservide kohaletoomist veel kord laiendada sissemurruruumi ja saavutada otsustavat läbimurdu. Kuid ta ägedad pealetungid jäid kõigi relvade koondtules Saksa ja Läti positsioonide ees seisma. Pärast suuri veriseid kaotusi pidi vastane oma rünnakud katkestama.

Vaenlase suured inimkaotused ilmnesid järgmistel päevadel. Pärast valmistatud reservide läbikulumist võisid enamlased sooritada ainult nõrgemaid pealetunge, mis samuti tõrjuti saksa grenaderide ja läti vabatahtliko poolt.

Saksa vägede ja läti vabatahtlike üksuste koostööga peatati ida pool Ostrovi enamlaste ulatuslik läbimurd. Ühe kohaliku sissemurru eest maksis vaenlane suurte veriste kaotustega.

SS-sõjakirjasaatja Werner Schöne.

Riia atentaadi korraldajad tabati

Riiast, 5. 4. Suurel protestimeeleavaldusel Riias 30. novembril 1943. a. milles korraldas umbes 100.000 läti töölist spontaanseit Nõukogude Balti riikide annekteerimise kavatsuse vastu Toomplatsil, püüdsid Moskva käsualused roimarid rahvahulkade kogunemist häirida pommlatentaadiga. Platsile kõnetooli taha asetatud pomm plahvatas aga õnneks enneaegselt juba hommikul, kuna meeleavaldus toimus õhtupoolikul, nii et raskem õnnetus jäi tulemata. Sellest hoolimata said surma kolm kõnetooli juures olnud isikut, neist üks 10-aastane poiss.

Nüüd on läti julgeolekupolitseil läinud korda selgitada mõrvareid, kellest üks oli omaaegse bolshevike ajalehe „Kommunist" toimetaja Liibavist, teine omaaegse kommunistliku noorsoo-organisatsiooni keskkomitee esimees Sudmalis ja kolmas läti 6. gümnaasiumi kommunistliku ühingu liige Mankovits.

Süüalused tabati ja anti kohtuvõimude käsutusse. Nad on oma süü täielikult üles tunnistanud.

Moskva demokraatlik terminoloogia on ainult manööver

Nimeka kommunisti avameelne seletus

Stokholm United Press teatab New Yorgist, et Viktor A. Kravtšenko, kes oli Nõukogude sissecestukomisjoni metalliosakonna juhataja, teatas oma lahkumisest, kusjuures ta mõistis hukka Nõukogude valitsuse „kahepalgelist poliitilist manöövrit" Ühendriikide ja Inglismaa vastu.

See viide ühelt igatahes mitte tähtsusetult Nõukogude tegelaselt on just praegusel ajal eriti tähelepanuvääriv, kuna Moskva püüab väikseid Ida-Euroopa riike nagu Soomet ja Rumeeniat igasuguste lubaduste ja meelitustega ähvatelia.

„New York Times" kirjutab Kravtšenko paljastuste puhul, et viimase positsioon ei olevat sugugi võnda tähtsusetu, nagu nüüd Nõukogude Washingtoni saatkond tahaks lasta paista. Kravtšenko on reisinud USA-s metallurgina, soovitades paljude miljonite väärtuses sisseoste. Tema enda andmete järele oli ta nõukogude armees kapten ja kommunistliku partei liige 1929. a. saadik. Enne oma saabumist USA-sse oli ta Moskvas rühma suurte tööstusettevõtete direktoriks!

Kravtšenko ise ütleb, et ta töötas kaua aastaid vene rahva heaks, kuid et ta nüüd ei saa teotada Moskva kahemõttelist poliitikat koostöö suhtes Suur-Britannia ja USA-ga. Tegelikult jälgivat Moskva sihte, mis olevat sellise koostööga ühendamatud.

Nõukogude valitsus olevat, nii ütleb Kravtšenko muu seas, „Kominterni ainult vormiliselt likvideerinud. Tegelikult toetavat see nagu varemgi eri maade kommunistlikke parteisid. Moskva uus demokraatlik terminoloogia olevat ainult manöövriks, et peita tõelisi kavatsusi, mis ilmnevat eeskätt panslavistliku komitee loomises Moskvas ja nn. „poola patriootide" organiseerimises koos nende näiliselt rahvusliku programmiga. Oma poliitikaga Balkani ja endise Tshehhoslovakkia suhtes tahtvat Nõukogude Liit endale ainult reklaami teha. Kuna Nõukogude Liit on ametlikult tunnistanud, et ta tahab toetada demokraatlikku reshiimi Itaalias ja teistes maades, olevat see tõeliselt vaid manöövriks, kuidas saada valitsuste koosseisu Moskvale kuulekaid kommuniste.

Nõukogude valitsus ei ole osutanud mingit tõsisemat püüet, luua oma rahvale ka elementaarsemaid vabadusi. Palju enam olevat vene rahvas kirjeldamatu surve ja terrori objektiks. Moskva olevat püstitanud oma vägivalla ja ebaseaduslikkuse meetodi ka „vabastatud" maadeladel. Vanglad ja koonduslaagrid olevat nagu varemgi puupüsti täis. Kremli valitsejad valmistavat juba nüüd uut generatsiooni ette uueks sõjaks." Kravtšenko, kes asetas end USA avaliku arvamise kaitse alla, väljendas edasi oma veendumust, et tema seisukohti jagab vene rahva enamus.

Washingtoni ajaleht „Times Herald" nõuab silmapaistval kohal, et USA senati välispoliitiline komisjon peaks Kravtšenko isiku kindlustama endale tunnistajana, enne kui Stalini salapolitsei tema likvideerib.

Kaitsesüstimine sigade punataudi vastu

Käesoleval suvel teostub veterinaarvalitsuse korraldusel ülemaaline kaitsesüstimine sigade punataudi vastu.

Kaitsesüstimine toimub eelmise aasta korra kohaselt tasuta ja vabatahtlikul alusel.

Talupidajail, kes soovivad lasta oma sigu punataudi vastu kaitsesüstida, tuleb sellest teatada kuni 15. maini s. a. kohalikule vallavalitsusele või jaoskonna või oma maakonna veterinaararstile, lisades juure oma nime, täieliku aadressi ja kaitsesüstimisele kuuluvate sigade arvu.

Tihedas võsastikus asub üks saksa langevarjurite hästivarjatud vaatluspunkte. (Pk.-sõjakiri. Hass. Wb.)

Praegu on tund, kus iga eesti mees ja naine, kas relvaga või ilma, peab teadma oma kohust.

Avaldame südamlikku tänu kõigile omastele ja tuttavaile, kes meie armsa abikaasa, isa, venna ja onu

ALEKSANDER AMOS'E

mulda sängitamisest osa võtsid ja meie leinale kaasa tundsid. Palju tänu Järva maleva ülemale, omakaitsele ja Anna naisomakaitsele, ning tuletõrjele. Eriti täname h-ra Viilup'it, tema muldsele kehale ulualust andes ja Taga-Võõbu talunikele, kes tema ärasaatmist majandusliselt toetasid

Leinajad: abikaasa lastega, õed ja vennad perekondadega.

Lühikese raske haiguse järele suikus igavesele unele

August Tõnnup

sünd. 4. 12. 1904. a.
surn. 9. 4. 1944. a.

mälestavad sügavas leinas

abikaasa, ema ja õed perekondadega, täditütar perekonnaga.

Perekond Hoolma
Perekond Uppus
Perekond Sardis
Perekond Mäema

Muld vaikne sügav süle,
sind võtku varjule.

Korralik tütarlaps soovib kohta MEIEREISSE töölisena. Palutakse teatada H. Reinumäe, Vao k., Koeru.

KADUS 30. märtsil 1944. a. Türi-Paide rongilt väike KÄSIKOHVER. Sees olid osturaamat, toidukaardid, piibel jt. vajalikud esemed. Ausat leidjat palutakse see tuua Paide, Pikk tn. 61 või politsei jaoskonda.

Müüa KUŠETT Rmk. 200.—, pehme TUGITOOL Rmk. 100.— Teatada Paide, Pärnu 119

TALU RENDILE anda. Üldsuurus 22 ha. põldu 13 ha. olemas ka põllutöörlistad. J.-Kahala pk. 23. J. Tubal.

Müüa neljaaastane tiine mära-hobune. Hind 1100 rmk. Joh. Kuudla, Väätsa p.-ag.

Müüa juulikuus lüpsmatulev tõulehm. Hind Rmk. 150.— Lähemaid teateid saab V. Soomets'alt, Kareda pag. Viisu k.

Enne pühi läks kaduma Tori külast „Allika" talust noor, valge Spits koer. Oli nähtud kellegi järel minevat Näsuvere küla poole. Omandamise eest hoiatan. Teatada Tori k. „Allika" t. ehk Paide „Iva" raamatukauplusse.

MASINISTI vajab Väätsa Piimaühistu oma Väätsa meiereisse. Teat. Väätsa Piimaühistu. Väätsaküla pk. Paide. Töölevõtmine Tööameti kaudu.

Kodumaa parema tuleviku eest langenud

Evald Tobi't

* 12. 05. 1924. † 4. 04. 1944.

mälestavad valusas leinas

ema, isa, õed-vennad ja Rullide perekond.

Paide Gümnaasiumi V klass

Paide Kaubanduskeskkooli II lend

Õnnetu surma läbi lahkunud Huuksi riigimõisa valitsejat

EVALD ARUSTE'T

sünd. 14. 12. 1919. a.
surn. 9. 4. 1944. a.

mälestavad: Leo Kiivet abikaasaga, Elmar Vaabel, Karl Päid perekonnaga, August Tischler perekonnaga,

Omakaitse Kolgi kompanii
Kolgi vallavalitsus
Huuksi riigimõis
6. Ülemvalitsuse valitsejad

Haiguse järele lahkus meie armas

AUGUST LÄÄNE

sünd. 3. 1. 1878.
surn. 2. 4. 1944.

leinavad abikaasa, tütred, pojad perekondadega ja väimees.

Võhmuta vallavalitsus teenistujatega.
Võhmuta Vabatahtlik Tuletõrje Ühing
J.-Jaani Piimaühing.
J.-Jaani Ev. Luth. Kogudus.
J.-Jaani Tarvitajate Ühisus.

Lühikese haiguse järele manalasse varisenud armast ema, vanaema ja õde

Maria Jõelaid'i

* 22. 12. 1886. † 5. 04. 1944

leinavad

tütred, väike Heli, vend ja õde perekondadega ja omakesed.